VERICA TRSTENJAK
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2010. június 2.[1]

Tartalomjegyzék

I – Bevezetés ..... I - 10165

II – Jogi háttér ..... I - 10166

A – A közösségi jog ..... I - 10166

1. Az elsődleges jog ..... I - 10166

2. A másodlagos jog ..... I - 10167

a) A 68/151/EGK irányelv ..... I - 10167

b) A 89/667/EGK irányelv ..... I - 10168

B – A nemzeti jog ..... I - 10168

III – A tényállás, az alapügy és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés ..... I - 10170

IV – A Bíróság előtti eljárás ..... I - 10171

V – A felek lényeges érvei ..... I - 10171

VI – A jogkérdésről ..... I - 10172

A – Előzetes észrevételek ..... I - 10172

1. A jogszabályok közelítése mint az európai társasági jog eszköze ..... I - 10172

2. A 68/151 irányelv szabályozási tárgya ..... I - 10173

1 – Eredeti nyelv: német.

B – Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről ..... I - 10174

1. A másodlagos jog mint vizsgálati szempont ..... I - 10176

a) A 68/151 irányelv alkalmazhatósága ..... I - 10176

i) A 68/151 irányelv 1. cikke szerinti részvénytársaság fennállása I - 10176

ii) A felelősségkorlátozás elismerése ..... I - 10176

iii) A részvénytársaság kötelezettségeiért való felelősség ..... I - 10178

iv) A részvénytársaság felelősségének terjedelme ..... I - 10180

b) A 68/151 irányelvvel való összeegyeztethetőség ..... I - 10180

2. Az elsődleges joggal való összeegyeztethetőség ..... I - 10183

a) Az elsődleges jogra való hivatkozás megengedhetősége ..... I - 10183

b) A letelepedés szabadsága ..... I - 10184

i) Az EK 43. cikk és az EK 48. cikk alkalmazhatósága ..... I - 10184

ii) A letelepedés szabadságának korlátozása ..... I - 10187

– Az EK 43. cikk mint a korlátozás átfogó tilalma ..... I - 10187

– A korlátozási tilalom teleologikus körülhatárolásának lehetősége ..... I - 10189

iii) A letelepedési szabadság korlátozásának igazolása ..... I - 10191

– Az alapjogok védelme mint jogos érdek ..... I - 10192

– Arányossági vizsgálat ..... I - 10193

iv) Közbenső következtetés ..... I - 10200

c) A tőke szabad mozgása ..... I - 10200

i) Az EK 56. cikk alkalmazhatósága ..... I - 10200

ii) A tőke szabad mozgásának korlátozása ..... I - 10201

– Az EK 56. cikk mint a korlátozás átfogó tilalma ..... I - 10201

– A korlátozási tilalom teleologikus körülhatárolásának lehetősége ..... I - 10202

iii) Igazolás ..... I - 10203

– Az alapvető jogok védelme mint jogos érdek ..... I - 10203

– Arányossági vizsgálat ..... I - 10203

iv) Közbenső következtetés ..... I - 10204

VII – Végkövetkeztetések ..... I - 10204

I – Bevezetés

1. A jelen ügy alapját a görög Symvoulio tis Epikrateias (államtanács, a továbbiakban: a kérdést előterjesztő bíróság) EK 234. cikk[2] szerinti előzetes döntéshozatal iránti kérelme képezi, amellyel az egész Közösségre kiterjedő egységes biztosítékok kialakítása érdekében a tagállamok által a társasági tagok és harmadik személyek érdekei védelmében a Szerződés 58. cikkének (2) bekezdése szerinti társaságoknak előírt biztosítékok összehangolásáról szóló, 1968. március 9-i 68/151/EGK első tanácsi irányelv[3] értelmezésére kéri fel a Bíróságot.

2. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem egyfelől a sajtó- és televízióágazatban

2 – Az előzetes döntéshozatali eljárást az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Közösséget létrehozó szerződés módosításáról szóló, 2007. december 13-i Lisszaboni Szerződés (HL C 306., 1. o.) szerint jelenleg az Európai Unió működéséről szóló szerződés 267. cikke szabályozza.

3 – HL L 65., 8. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 3. o.

működő részvénytársaság, az Idryma Typou A.E. (a továbbiakban: az alapügy felperese), másfelől pedig az Ypourgos Typou kai Meson Mazikis Enimerosis (sajtó és tömegkommunikációs miniszter; a továbbiakban: az alapügy alperese) közötti jogvitára vezethető vissza, amelynek tárgya egy olyan pénzbírság jogszerűsége, amelyet az alapügy felperese ellen a televíziócsatornák működését szabályozó rendelkezések és etikai szabályok megsértése miatt szabtak ki, és amely a felperes, valamint annak részvényesei és igazgatótanácsának tagjai egyetemleges felelősségén alapul.

3. Jogi szempontból ez az előterjesztés alapvetően két, egymással összefüggő jogkérdést vet fel. Először azt kérdezik, hogy az Európai Unió társasági jogában van-e a részvénytársasági jogi formának olyan kellően meghatározott koncepciója, amely – éppúgy, mint számos tagállam jogrendje – ismer olyan elvet, miszerint a tőketársaságok felelőssége a társasági vagyonra korlátozódik. Másodszor a kérdést előterjesztő bíróság azt szeretné megtudni, hogy a fent említett elv az alapügy körülményeihez hasonló körülmények között kivételesen megengedi-e felelősségkorlát áttörését. Ugyanis csak az ún. „felelősségáttörés" közösségi jogi összeegyeztethetősége esetén lehetne kiterjeszteni a részvénytársaság felelősségét a tagok vagyonára.

II – Jogi háttér

A – *A közösségi jog*

1. Az elsődleges jog

4. Az EK 43. cikk szövege a következő:

„Az alábbiakban megállapított rendelkezéseknek megfelelően tilos a valamely tagállam állampolgárainak egy másik tagállam területén történő szabad letelepedésére vonatkozó minden korlátozás. Ezt a rendelkezést azokra a korlátozásokra is alkalmazni kell, amelyek képviseletnek, fióktelepnek vagy leányvállalatnak egy tagállam valamely tagállamban letelepedett állampolgára által történő alapítására vonatkoznak.

A szabad letelepedés magában foglalja a jogot gazdasági tevékenység önálló vállalkozóként történő megkezdésére és folytatására, vállalkozások, így különösen a 48. cikk második bekezdése szerinti társaságok alapítására és irányítására, a letelepedés országának joga által a saját állampolgáraira előírt feltételek szerint, figyelemmel a tőkére vonatkozó fejezet rendelkezéseire is."

5. Az EK 44. cikk a következőképpen rendelkezik:

„(1) A Tanács a 251. cikkben megállapított eljárásnak megfelelően és a Gazdasági és

Szociális Bizottsággal folytatott konzultációt követően irányelveket bocsát ki a letelepedési szabadság valamely meghatározott tevékenység tekintetében történő megvalósítása érdekében.

(2) A Tanács, illetve a Bizottság a fenti rendelkezésekben számára megállapított feladatokat különösen azáltal látja el, hogy:

[…]

g) a szükséges mértékben összehangolja azokat a biztosítékokat, amelyeket a tagállamok a 48. cikk második bekezdése szerinti társaságoktól a tagok és harmadik személyek érdekeinek védelme céljából megkövetelnek, annak érdekében, hogy az ilyen biztosítékokat egyenértékűvé tegyék a Közösségen belül."

6. Az EK 48. cikk szövege a következő:

„Valamely tagállam jogszabályai alapján létrehozott olyan társaság, amelynek létesítő okirat szerinti székhelye, központi ügyvezetése vagy üzleti tevékenységének fő helye a Közösség területén van, e fejezet alkalmazása szempontjából ugyanolyan elbánásban részesül, mint azok a természetes személyek, akik a tagállamok állampolgárai.

»Társaság« a polgári vagy kereskedelmi jog alapján létrejött társaság, beleértve a szövetkezeteket és a közjog vagy a magánjog hatálya alá tartozó más jogi személyeket, kivéve a nonprofit szervezeteket."

7. Az EK 56. cikk a következőképpen rendelkezik:

„(1) E fejezet rendelkezéseinek keretei között tilos a tagállamok, valamint a tagállamok és harmadik országok közötti tőkemozgásra vonatkozó minden korlátozás.

(2) E fejezet rendelkezéseinek keretei között tilos a tagállamok, valamint a tagállamok és harmadik országok közötti fizetési műveletekre vonatkozó minden korlátozás."

2. A másodlagos jog

a) A 68/151/EGK irányelv

8. Az időbeli hatálya alapján alkalmazandó 68/151 irányelv rendelkezett a társasági tagok és harmadik személyek érdekei védelmében előírt társasági jogi biztosítékok tagállamok közötti összehangolásáról, míg fel nem váltotta a 2009. október 21-én hatályba lépő 2009/101/EK irányelv[4].

4 – Az egész Közösségre kiterjedő egységes biztosítékok kialakítása érdekében a tagállamok által a társasági tagok és harmadik személyek érdekei védelmében a Szerződés 48. cikkének második bekezdése szerinti társaságoknak előírt biztosítékok összehangolásáról szóló, 2009. szeptember 16-i 2009/101/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 258., 11. o.).

9. Ezen irányelv preambulumbekezdéseiből egyrészt kitűnik, hogy „[...] az [Európai Gazdasági Közösséget létrehozó Szerződés] 54. cikk[e] (3) bekezdésének g) pontjában, valamint a letelepedés szabadságának korlátozásait megszüntető általános programban előírt összehangolás sürgős feladat, különösen a részvénytársaságok, a betéti részvénytársaságok és korlátolt felelősségű társaságok tekintetében, hiszen az ilyen társaságok tevékenysége gyakran országhatárokon átnyúlik". Másrészt ezen irányelv preambulumbekezdéseiben utal arra, hogy „[...] ezeken a területeken egyidejűleg kell közösségi rendelkezéseket elfogadni az ilyen társaságokra vonatkozóan, hiszen ezeknek a társaságoknak kizárólag a társasági vagyonuk áll rendelkezésükre biztosítékul harmadik személyek számára".

10. Ezen irányelv Görögország csatlakozási okmánya[5] által módosított 1. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Az ezen irányelv által előírt összehangoló intézkedéseket a tagállamoknak az alábbi jogi formájú társaságokkal kapcsolatos törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseire kell alkalmazni:[…]

Görögországban:

ανώνυμη εταιρία, εταιρία περιωρισμένης ευθύνης, ετερόρρυθμη κατά μετοχές εταιρία [részvénytársaság, betéti részvénytársaság, korlátolt felelősségű társaság]."

11. A 68/151 irányelv három szakaszt foglal magában. Az I. szakasz az adatszolgáltatással és a társasági okiratok közzétételével foglalkozik, a II. szakasz a társaság által vállalt kötelezettségek érvényességére vonatkozó rendelkezéseket tartalmaz, a III. szakasz pedig a társaság esetleges érvénytelenségét szabályozza.

b) A 89/667/EGK irányelv

12. Az egyszemélyes korlátolt felelősségű társaságokról szóló, 1989. december 21-i 89/667/EGK tizenkettedik társasági jogi tanácsi irányelv[6] a preambulumbekezdéseiben úgy rendelkezik, hogy „[...] fontos, hogy az egész Közösség területén rendelkezésre álljon egy olyan jogi eszköz, amely megengedi az egyéni vállalkozó felelősségének korlátozását a tagállamok azon jogszabályainak a sérelme nélkül, amelyek kivételes esetekben megkövetelik a vállalkozó felelősségét kötelezettségvállalásainak teljesítéséért."

B – *A nemzeti jog*

13. A görög alkotmány 5. cikkének (1) bekezdése rögzíti valamennyi állampolgár azon jogát, hogy szabadon fejlesztheti személyiségét, és részt vehet a társadalmi, gazdasági és politikai életben, mások jogainak, az

5 – HL 1979. L 291.

6 – HL L 395., 40. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 104. o.

alkotmánynak és a jó erkölcsnek a tiszteletben tartása mellett. Az 5. cikk (3) bekezdése szerint a személyek szabadsága sérthetetlen.

14. Az alkotmány 106. cikkének (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a magán gazdasági kezdeményezést nem lehet a szabadságot és az emberi méltóságot sértő módon gyakorolni, míg az alkotmány 15. cikkének (2) bekezdése értelmében – a 2001. évi alkotmánymódosítást megelőző változat szerint – az állami felügyelet alá tartozó rádió és televízió biztosítja az objektív információk terjesztését és a műsorszolgáltatás minőségi szintjét.

15. A 2328/1995 törvény szabályozza a magántelevíziós tevékenység kereteit. Az 1. cikkének (9) bekezdése értelmében a televíziócsatornát működtető részvénytársaságok részvényeinek névre szólónak kell lenniük. Az 1. cikk (10) bekezdése értelmében minden egyes részvénytársaság csak egy engedéllyel rendelkezhet valamely televíziócsatorna létrehozása, megalapítása és működtetése vonatkozásában, illetve csak egy, ilyen engedéllyel rendelkező társaság tagja lehet. Természetes vagy jogi személy ilyen társaságban való részesedése nem haladhatja meg a részvénytőke 25%-át. A televíziós műsorszolgáltatási engedélyt kérelmező, illetve ilyen engedéllyel rendelkező társaság 2,5%-nál nagyobb részesedéssel rendelkező részvényesei, valamint igazgatótanácsának tagjai csak azok lehetnek, akiket nem ítéltek el olyan bűncselekmények miatt, amelyek közhivatal viselésétől való eltiltást vonnak maguk után. A törvény szerint a részvényesek ezenkívül kötelesek igazolni, hogy milyen módon szerezték vagyoni részesedésüket. Az 1. cikk (11) bekezdése összeférhetetlenséget ír elő továbbá az állami építési munkákkal vagy árubeszerzéssel megbízott társaságban való részesedés és a televíziócsatornát működtető társaságban való részesedés között. Ugyanezen cikk (13) bekezdése előírja annak kötelezettségét, hogy értesíteni kell a hatáskörrel rendelkező minisztert az ilyen társaság részvényeinek minden egyes átruházásáról, amelynek értéke meghaladja a részvénytőke 2,5%-át. Ugyanezen törvény 3. cikke írja elő azon etikai szabályokat, amelyeknek meg kell felelniük a televíziócsatornáknak, míg a 4. cikk az e szabályok megsértése esetén alkalmazandó közigazgatási szankciókat írja elő. Különösen e szankciók tekintetében rendelkezik úgy a 2328/95 törvény 4. cikkének (3) bekezdése, hogy a pénzbírságokat egyetemlegesen kell kiszabni, azaz nem csak a televíziócsatorna-alapítási és műsorszolgáltatási engedéllyel rendelkező társasággal, törvényes képviselőivel és az igazgatótanács tagjaival, hanem velük egyetemlegesen valamennyi olyan részvényessel szemben, aki a részvények 2,5%-ot meghaladó hányadával rendelkezik.

16. A 2190/1920 törvény tartalmazza a részvénytársaságokra vonatkozó általános szabályozást. Az 1. cikke értelmében a részvénytársaság „jogi személyiséggel rendelkező

tőketársaság, amelynek kötelezettségeiért a társaság felel saját vagyonával."

III – A tényállás, az alapügy és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

17. Az alapügy alperese 2001. május 11-i határozatában 10 000 000 drachma összegű pénzbírságot szabott ki, amely a Star Channel televíziócsatorna tulajdonosát, a Nea Tileorasi részvénytársaságot, annak részvényeseit és igazgatótanácsa tagjait egyetemlegesen terhelte. A pénzbírság kiszabására a hatáskörrel rendelkező független hatóság, az Ethniko Symvoulio Radiotileorasis (országos rádió és televízió tanács; a továbbiakban: ESR) egyik jelentése nyomán került sor, mivel a Star Channel televíziócsatorna fő hírműsorában 2000. február 14-én olyan információkat sugárzott, amelyek két énekes és egy divattervező személyiségét, becsületét, jóhírnevét, magánéletét, valamint ártatlanságának vélelmét sértették.

18. Az alapügy felperese, a Nea Tileorasi részvényese a kérdést előterjesztő bírósághoz fordult, és kérte az ESR határozatának és az azon alapuló, pénzbüntetést kiszabó miniszteri határozatnak a megsemmisítését.

19. Ahogy az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból megállapítható, a kérdést előterjesztő bíróság ezen eljárás keretében a 2328/95 törvény 4. cikkének (3) bekezdésében szereplő szabályozás alkotmányosságát és a közösségi joggal való összeegyeztethetőségét is megvizsgálta.

20. A kérdést előterjesztő bíróság egyrészt azt vizsgálta, hogy az olyan rendelkezés, amely a pénzbírságoknak a társasággal és a részvényesek egy bizonyos csoportjával szembeni egyetemleges kiszabását írja elő, összhangban áll-e a görög alkotmány gazdasági szabadságra vonatkozó rendelkezéseivel. Másrészt a kérdést előterjesztő bíróság azt vizsgálta, hogy a vitatott rendelkezés a 68/151 irányelv hatálya alá tartozik-e, és összeegyeztethető-e annak 1. cikkével. E tekintetben a hatáskörrel rendelkező ítélkező testület tagjai különböző jogi álláspontot képviseltek.

21. A kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatalra utaló határozatában kétségének ad hangot a 68/151 irányelv értelmezésével kapcsolatban. Az eljárást ezért felfüggesztette, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjesztette a Bíróság elé:

„A 68/151/EGK irányelvvel – amelynek 1. cikke így rendelkezik: Az ezen irányelv által előírt összehangoló intézkedéseket a tagállamoknak az alábbi jogi formájú társaságokkal kapcsolatos törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseire kell alkalmazni […] – Görögországban: ανώνυμη εταιρία [részvénytársaság]" – ellentétes-e az olyan nemzeti rendelkezés, mint a 2328/1995 törvény 4. cikkének (3) bekezdése, amennyiben előírja, hogy az ugyanezen cikk előző bekezdéseiben a televíziócsatornák működését szabályozó

rendelkezések és etikai szabályok megsértésének esetére előírt pénzbírságok nem csak a televíziócsatorna-alapítási és műsorszolgáltatási engedéllyel rendelkező társasággal, hanem egyetemlegesen valamennyi, a részvények 2,5%-ot meghaladó hányadával rendelkező részvényessel szemben is kiszabhatók?

IV – A Bíróság előtti eljárás

22. A 2008. szeptember 17-i előzetes döntéshozatalra utaló határozat 2009. február 26-án érkezett meg a Bíróság Hivatalához.

23. Írásbeli észrevételeket a Görög Köztársaság Kormánya, valamint a Bizottság nyújtott be a Bíróság alapokmányának 23. cikkében előírt határidőn belül.

24. A 2010. március 11-i tárgyaláson a Görög Köztársaság Kormányának, valamint a Bizottságnak a perbeli meghatalmazottjai tettek észrevételeket.

V – A felek lényeges érvei

25. A *görög kormány* és a *Bizottság* álláspontja egybehangzó a tekintetben, hogy az olyan nemzeti rendelkezés, mint a 2328/95 törvény 4. cikkének (3) bekezdése nem ellentétes a 68/151 irányelv 1. cikkével.

26. Mind a görög kormány, mind pedig a Bizottság azt az álláspontot képviseli, hogy a 68/151 irányelvnek nem célja a részvénytársaság koncepciójának, illetve fogalmának harmonizációja, hanem az kizárólag arra szorítkozik, hogy felsorolja a tagállamokban már létező azon társasági formákat, amelyekre az irányelv rendelkezései alkalmazandók.

27. Ennek megfelelően a tagállamok jogosultak új társasági formákat létrehozni vagy a 68/151 irányelv 1. cikkében felsorolt társaságokra vonatkozóan további kötelezettségeket megállapítani. A *Bizottság* ebben az összefüggésben utal a 89/667 irányelvre, amely preambumában elismeri, hogy fenn kell tartani az olyan nemzeti rendelkezéseket, amelyek kivételes esetekben az egyéni vállalkozóra hárítják a felelősséget a vállalkozás kötelezettségeiért, mégpedig eltérően a társasági felelősség korlátozásának ott szintén említett jogi eszközétől, amelyet az irányelv szerint az egész Közösség területén biztosítani kell az egyéni vállalkozók számára. Mind a *görög kormány*, mind pedig a *Bizottság* arra a következtetésre jut, hogy a közösségi jog nem biztosítja a részvényesek számára, hogy mentesüljenek a részvénytársaság kötelezettségeiért való felelősség alól.

28. Másodlagosan a *görög kormány* még arra hivatkozik, hogy a 2328/95 törvény 4. cikkének (3) bekezdése a részvények 2,5%-ot meghaladó hányadával rendelkező tagok egyetemleges felelősségét nem teszi általános szabállyá. Hanem e rendelkezés a televíziócsatornák működését szabályozó rendelkezések és etikai szabályok megsértése esetére írja elő pénzbírság kiszabását mind a műsorszolgáltatási engedéllyel rendelkező társasággal, mind pedig a tagokkal szemben, mivel utóbbiaknak komoly jelentősége van a társaság alapításában és működésében.

VI – A jogkérdésről

A – *Előzetes észrevételek*

1. A jogszabályok közelítése mint az európai társasági jog eszköze

29. Az Európai Unió társasági joga különösen a nemzeti vagy európai származású társaságokra vonatkozó közös piaci keretfeltételeket szabályozza[7]. E keretfeltételek konkrét kialakítását egyfelől a nemzeti társasági jogrendek tagállamok közötti harmonizációjára törekvés, másfelől pedig az elsődlegesen az uniós jogban rögzített szupranacionális társasági jog létrehozására való törekvés határozza meg.

30. Több oka is van annak a törekvésnek, hogy az egyes tagállamokban fennálló társasági jogi rendelkezéseket egymáshoz közelítsék. A központi kapcsolódási pont az EK 43. cikkben rögzített, és az EK 48. cikk szerint a társaságokra is érvényes letelepedési szabadság elve, amely szerint meg kell szüntetni valamely tagállam állampolgárainak egy másik tagállamban történő szabad letelepedésének korlátait[8]. Éppen e társaságokra érvényes azonban, hogy a szabad letelepedéshez való jogukat ténylegesen csak harmonizált jogi keretfeltételek esetén gyakorolhatják és fogják gyakorolni. A jogharmonizáció további ösztönzője az a felismerés, hogy a székhellyel kapcsolatos döntéseket az Unió egész gazdaságának érdekében ésszerű gazdasági szempontok szerint kell meghozni, és nem aszerint, hogy hol a legkedvezőbbek a vállalkozásokra vonatkozó társasági jogi keretfeltételek[9]. A tagállami jogrendek

7 – Lásd Behrens, P., „Gesellschaftsrecht", in: *Handbuch des EU-Wirtschaftsrechts* (kiadó: Manfred A. Dauses), E. III., 3. pont, 3. o.

8 – Lásd Rondinelli, M., „Il proceso di armonizzazione del diritto societario europeo", *Percorsi di diritto societario europeo*, Turin 2000., 38. o., aki rámutat az Európai Unió társasági jogának harmonizációja és a letelepedés szabadsága közötti szoros összefüggésre. Hasonlóképpen Grünwald, A. is, *Europäisches Gesellschaftsrecht*, Wien 1999., 12. o. és Mustaki, G./Engammare, V., *Droit européen des sociétés*, Basel 2009., 105. o.

9 – Rondinelli, M., a 8. lábjegyzetben hivatkozott mű, 38. o., álláspontja szerint a jogszabályok közelítésének célja annak megakadályozása, hogy a székhellyel kapcsolatos döntések és a tőkemozgások ne gazdasági szempontok alapján történjenek, hanem aszerint, hogy hol a legkedvezőbbek a társasági jogi keretfeltételek.

közelítésének célja továbbá annak biztosítása, hogy a vállalkozásokra vonatkozó versenyfeltételek lehetőleg az Unió egész területén azonosak legyenek. Végül a hasonló jogi keretfeltételek létezése hozzájárul ahhoz, hogy a vállalkozások és a társasági tagok határokon átnyúló befektetései az Unió gazdasági és szociális fejlődésének javát szolgálják.

2. A 68/151 irányelv szabályozási tárgya

31. Az 1968. március 9-én, tehát tíz évvel a Római Szerződés hatálybalépését követően elfogadott 68/151 irányelv nem csak az első irányelv a társasági jog területén, hanem a jogszabályok közelítésére irányuló első intézkedés a polgári jog területén általában[10]. Az EGK-Szerződés 54. cikke (3) bekezdésének g) pontja (az EK 44. cikk (2) bekezdésének g) pontja)[11] szerinti jogalapra támaszkodva az irányelv célja a harmadik személyek, különösen a társasággal szerződéses jogviszonyba kerülő személyek védelme. Utóbbiak számára nem csak azt kell biztosítani, hogy hozzájussanak a társaságra vonatkozó szükséges információkhoz, hanem azt is, hogy bízhassanak a társaság nevében tett akaratnyilatkozatok érvényességében és a cégnyilvántartásba bejegyzett társaság létezésében[12]. A negyedik és a hatodik preambulumbekezdése alapján az irányelv célja tehát a társasággal kapcsolatos lényeges adatok szolgáltatására, a társaság által vállalt kötelezettségek érvényességére és a társaság érvénytelenségére vonatkozó tagállami rendelkezések összehangolása. Jóllehet az összes alapító állam jogrendjében ismertek voltak a jogügyletek védelmére vonatkozó megfelelő rendelkezések. Ezek azonban egyáltalán nem voltak egyenértékűek. A társaságok határokon átnyúló tevékenységének fokozódó kibontakozására tekintettel ezért sürgősnek tűnt a tagállamok számára, hogy a nemzeti rendelkezéseket egymáshoz közelítsék annak érdekében, hogy biztosítsák általában a jogügyletek, és különösen a hitelezők egyenértékű védelmét a Közösség egész területén.

32. Az irányelv elfogadását évekig tartó tárgyalások előzték meg az akkor még a hat alapító államból álló Európai Gazdasági Közösségen belül. A többi tagállam – közöttük Görögország 1981-ben történt – csatlakozása során ezek a tagállamok átvették a 68/151 irányelvet az „acquis communautaire" részeként. Az irányelv rendelkezéseit, különösen annak az érintett társaságokra vonatkozó 1. cikkét – az egyes csatlakozási okmányok révén – a tagállamok körének bővítéséhez igazították. Az irányelv e rendelkezése, amelynek értelmezésére a kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatalra utaló határozatában felkérte a Bíróságot, megállapítja az irányelv személyi hatályát azáltal, hogy felsorolja azokat a társasági formákat,

10 – Lásd Habersack, M., *Europäisches Gesellschaftsrecht*, 3. kiadás, München 2006., 5. §, 1. pont, 82. o.

11 – Megfelel az Európai Unió működéséről szóló szerződés 50. cikke (2) bekezdésének.

12 – Lásd Hempel, K., *Kommentar zu EU- und EG-Vertrag* (kiadó: Heinz Mayer), 44. cikk, 19. pont, 19. o.; Rondinelli, M., a 8. lábjegyzetben hivatkozott mű, 42. o.

amelyekre az irányelv az egyes tagállamokban vonatkozik. E tekintetben kivétel nélkül tőketársaságokról[13] van szó, nevezetesen a részvénytársaságról, a betéti részvénytársaságról és a korlátolt felelősségű társaságról, amelyeket – eltekintve az adott társasági forma tagállami társasági jogi szabályozásában rejlő egyes különbségektől – bizonyos közös ismérvek jellemeznek.

B – *Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről*

33. E közös ismérvek egyike a jelen ügyben releváns, a tőketársaság társasági tartozásokért való felelősségének a társasági vagyonra való főszabály szerinti korlátozása. Az, hogy a tőketársaság adós lehet, és az ezzel együtt járó, a társasági tartozásokért való, hitelezőkkel szembeni felelőssége azon alapul, hogy a nemzeti jog rendelkezései jogképességet biztosítanak számára. A társaság ezen önálló jogképessége azt eredményezi, hogy a társaság nevében vállalt kötelezettségek egyúttal nem válnak a tagok tartozásává. A jogi személy vagyonára való felelősségkorlátozás kiigazításaként például a részvénytársaságnak és a korlátolt felelősségű társaságnak olyan tőkealappal kell rendelkeznie, amelynek szolgáltatására és fenntartására hitelezővédelmi okból szigorúan ügyel a jogrend. A tőketársaságok esetében a társasági vagyon és a tagok vagyonának alapvető szétválasztása ellenére a tagállami ítélkezési gyakorlat és jogalkotás kivételesen, különleges körülmények esetén megengedi a társaság tagjainak személyes felelősségét a társasági tartozásokért[14].

34. Amennyire át tudom tekinteni, ezt az elvet – csekély eltérésektől eltekintve – vala-

13 – Az európai társasági jog rendszere, noha olyan jogterület, amelynek legalább közösségi jogi része is van, messzemenően csak tőketársaságokat foglal magában (lásd Behrens, P., a 7. lábjegyzetben hivatkozott mű, 15. pont, 8. o.). Jóllehet a letelepedés szabadsága (EK 43. cikk, EK 48. cikk), valamint az EK 44. cikk (2) bekezdésének g) pontja az Európai Unió társasági jogának fő hatásköri szabályaként valamennyi nyereségszerzési célból létrehozott társaságra, még a közjogi társaságokra is érvényes. Az alapvető szabadságoktól eltekintve azonban az európai társasági jog szabályozási tartalma a személyegyesítő társaságok tekintetében egyetlen jogi aktusban merül ki: az európai gazdasági egyesülés alapszabályában (lásd Grundmann, S., *Europäisches Gesellschaftsrecht*, Heidelberg, 1. §, 12. pont, 6. o.). A jogalkotói súlypont-meghatározás alapja a részvénytársaság esetében az lehet, hogy ez a társasági típus a szerkezete alapján önmagában optimális társasági formának tekinthető a közösségi szintű tevékenységet folytató vállalkozások számára (lásd Grünwald, A., a 8. lábjegyzetben hivatkozott mű, 13. o.).

14 – Lásd a társasági és a tagi vagyon szétválasztásának elvéről Kraft, A./Kreutz, P., *Gesellschaftsrecht*, 10. kiadás, Berlin 1997., 50. és azt követő oldal, illetve a tőketársaságok esetében a társasági és a tagi vagyon szétválasztásának elvéről Kocbek, M., *Zakon o gospodarskih družbah (ZGD) s komentarjem*, 2. kiadás, GV Založba 2002., I. kötet, 127. o.

mennyi tagállamban elismerik[15]. Ezenfelül ez az elv bekerült a 2157/2001 rendeletbe[16], amelyen a szupranacionális társasági forma, az európai részvénytársaság (Societas Europaea, a továbbiakban: SE)[17] létrehozása alapul. Azt, hogy a közösségi jog az alapügy körülményeire tekintettel kivételesen megengedi-e a felelősség kiterjesztését a társasági tagok vagyonára, és ha igen, mennyiben, az irányelv érintett rendelkezéseinek értelmezése útján kell megállapítani, mégpedig azok szövege, rendszertani összefüggése, valamint értelme és célja alapján, miközben figyelembe kell venni az uniós társasági jog területén jelenleg fennálló harmonizációs szintet is.

35. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés megválaszolása során azonban először

15 – A nemzeti jogrendek előírják a felelősség korlátozását a tőketársaságok tekintetében, jóllehet a megfogalmazások eltérőek. Részben arról van szó, hogy a hitelezők számára a társasági kötelezettségek biztosítékául csak a társasági vagyon szolgál; más jogrendek úgy rendelkeznek, hogy a társaság tagjai csak egy bizonyos vagyoni hozzájárulással felelnek, vagy személyesen nem felelnek. Ezt mindig úgy értik, hogy a társaság tagjai a társaság hitelezőivel szemben, tehát a külső jogviszonyokban nem felelnek (lásd Schwarz, G. C., *Europäisches Gesellschaftsrecht*, 1. kiadás, Baden-Baden 2000., 289. pont, 187. o.). Németország: Az Aktiengesetz (a részvénytársaságokról szóló törvény, AktG) 1. §-ának (1) bekezdése és a Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (a korlátolt felelősségű társaságokról szóló törvény, GmbHG) 13. §-ának (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a társaság hitelezői számára a társaság kötelezettségeinek biztosítékául csak a társasági vagyon szolgál. Franciaország: A kereskedelemről szóló törvény (*Code de Commerce*) L. 223-1. cikkének (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a korlátolt felelősségű társaságot (*société à responsabilité limitée*) egy vagy több személy alapítja, akik csupán a részesedésük erejéig felelnek a veszteségekért. A kereskedelemről szóló törvény L. 225-1. cikkéből ugyanígy kitűnik, hogy a részvénytársaság (*société anonyme*) tagjai csupán a részesedésük erejéig felelnek a veszteségekért. Ausztria: A Bundesgesetz über Aktiengesellschaften (a részvénytársaságokról szóló szövetségi törvény, AktG) 48. §-a és a Gesetz über Gesellschaften mit beschränkter Haftung (a korlátolt felelősségű társaságokról szóló törvény, GmbHG) 61. §-ának (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a társaság hitelezői számára a társaság kötelezettségeinek biztosítékául csak a társasági vagyon szolgál. Szlovénia: A társaságokról szóló törvény (Zakon o gospodarskih družbah – ZGD-1) 7. cikkének (2) bekezdése rögzíti, hogy a törvény meghatározza, hogy mikor és hogyan felelnek a társaság tagjai a társasággal együtt. A ZGD-1 168. cikkének (2) bekezdése szerint a részvénytársaság a kötelezettségeiért a teljes vagyonával felel a hitelezőkkel szemben. A ZGD-1 168. cikkének (3) bekezdése szerint a részvénytársaság tagjai nem felelnek a társaság kötelezettségeiért a hitelezőkkel szemben. Éppen így nem felelnek a 472. cikk szerint a korlátolt felelősségű társaság tagjai a társaság kötelezettségeiért (lásd erről Kocbek, M., a 14. lábjegyzetben hivatkozott mű, I. kötet, 122., 530. o. és II. kötet, 336. o.). Egyesült Királyság: Az olyan tőketársaságokat, mint a *public company limited by shares* és a *private company limited by shares* a tőketársaságokról szóló törvény (a 2006. évi Companies Act) szabályozza. Az előbbi a német részvénytársasághoz, az utóbbi a német korlátolt felelősségű társasághoz hasonlít (lásd Just, C., *Die englische Limited in der Praxis*, München 2005., 4. o.). A tőketársaságokról szóló törvény 1. cikkének (1) bekezdése rögzíti, hogy valamely társaság akkor minősül *limited company*nek, ha tagjainak felelőssége a létesítő okirata szerint korlátozott, és hogy a felelősség részesedések (*shares*) vagy biztosítékösszeg (*guarantee*) révén korlátozható. Spanyolország: A korlátolt felelősségű társaságokról szóló, 1995. március 23-i 2/1995 törvény (*Ley de Sociedades de Responsabilidad Limitada*) 1. cikke kimondja, hogy a társaság tőkéje a tagok részesedéseiből áll, és hogy a tagok nem felelnek a társaság kötelezettségeiért. Ugyanezt mondja ki a részvénytársaságokról szóló 1564/1989 törvény (*Ley de Sociedades Anónimas*) 1. cikke.

16 – Az európai részvénytársaság (SE) statútumáról szóló, 2001. október 8-i 2157/2001 tanácsi rendelet (HL L 294., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 4. kötet, 251. o.).

17 – Az európai részvénytársaság a 2157/2001 rendelet 1. cikke szerint jogi személy. Jogi személyként tehát a társaságra (és nem a tagjainak összességére) hárulnak a harmadik személyekkel szembeni jogok és kötelezettségek. Az egyes részvényes, tehát a társaság tagja a rendelet 1. cikke (2) bekezdésének második mondata szerint a vagyoni hozzájárulása erejéig felel. A rendelkezésből nem tűnik ki, hogy a vagyoni hozzájárulás szolgáltatásával kapcsolatos felelősség a belső jogviszonyokra korlátozódik-e, vagy pedig az európai részvénytársaság hitelezői felléphetnek közvetlenül a részvényessel szemben is. Jóllehet az a tény, hogy a társaság jogi személy, nem zárja ki eleve a harmadik személyekkel szembeni felelősséget. Mivel azonban a jogi személy maga válik kötelezetté és jogosulttá, alapvetően szükség van egy különös rendelkezésre, amelyre a tagjainak mögöttes felelőssége alapítható. A hitelezők ugyanis csak a társasággal állnak jogviszonyban, nem pedig annak tagjaival. Ahogy Schröder, A., *Europäische Aktiengesellschaft SE* (kiadó: Gerhard Manz/Barbara Mayer/Albert Schröder), Baden-Baden 2005., 1. cikk, SE-VO, 25–29. pont, 49. és azt követő oldal, helytálóan kifejti, a társaság részvényeseinek a társaság hitelezőivel szembeni általános felelősségéhez hiányzik a kötelezettséget létrehozó jogalap. A rendelet 1. cikke (2) bekezdésének második mondata a szerző véleménye szerint nem teremt ilyen, kötelezettséget létrehozó jogalapot, hanem a részvényes vagyoni hozzájárulás teljesítésére vonatkozó kötelezettségét meghatározott összegre korlátozza anélkül, hogy megállapítaná, hogy a kötelezettség csak a belső jogviszonyokra, vagy pedig a külső joviszonyokra is vonatkozik-e. Csak kivételesen lehet a társaság és tagjai szétválasztásának elvét áttörni, és a felelősséget a tagokra kiterjeszteni, ha a hitelezők érdekeit más módon nem lehet figyelembe venni.

azt kell vizsgálni, hogy a vita tárgyát képező nemzeti rendelkezés a 68/151 irányelv hatálya alá tartozik-e, majd egy további lépésben azt, hogy az összeegyeztethető-e az irányelv rendelkezéseivel.

1. A másodlagos jog mint vizsgálati szempont

a) A 68/151 irányelv alkalmazhatósága

i) A 68/151 irányelv 1. cikke szerinti részvénytársaság fennállása

36. A 68/151 irányelv 1. cikke meghatározza a tőketársaságok klasszikus körét, amelybe az a részvénytársasági forma is tartozik, amelylyel az alapügy felperese rendelkezik a vonatkozó görög rendelkezések szerint. Ennélfogva az irányelv személyi hatálya mindenképpen kiterjed a felperesre e bizonyos társasági formához való kötődés okán.

37. Vizsgálni kell továbbá, hogy fennáll-e a 68/151 irányelv tárgyi hatálya. Ehhez az szükséges, hogy az irányelv kiindulásképpen elismerje a részvénytársaságok kötelezettségeiért való felelősségkorlátozás elvét.

ii) A felelősségkorlátozás elismerése

38. A részvénytársasági jog számos uniós jogi rendelkezés tárgyává vált, amelyek alapján összességében egy lényegében teljes, átfogó koncepció ismerhető fel[18]. E koncepció szerint a részvénytársaság jogilag önálló, és részvényekre felosztott alaptőkével rendelkezik. A társaság tartozásaiért való felelősség alól a részvényesek mentesülnek; ezért a társaság tőkéjének szolgáltatását és fenntartását megfelelő rendelkezésekkel biztosítják. A társaság szervezeti struktúráját az irányítási szint és a közgyűlés, valamint az irányítási szinten az ügyvezetés és a felügyelet szétválasztása jellemzi. Ez attól függetlenül érvényes, hogy az irányítási szinten két szervet (kétszintű rendszer) vagy egyetlen szervet (egyszintű rendszer) hoznak-e létre; az Európai Unió társasági joga megengedi a két modell közötti választást. A részvények alapvetően szabadon átruházhatók és értéktőzsdén forgalomképesek; a részvényesek ugyanolyan jogokkal (különösen szavazati jog és osztalékhoz való jog) és kötelezettségekkel (vagyoni hozzájárulás szolgáltatására vonatkozó kötelezettség) rendelkeznek. A számvitel részletesen szabályozott; a számviteli dokumentumok könyvvizsgálati kötelezettség alá tartoznak és nyilvánosak. A konszernjogi rendelkezések célja a

18 – Ezt az álláspontot képviseli szintén Behrens, P., a 7. lábjegyzetben hivatkozott mű, 15. pont, 8. o., aki arra a számos ismérvre utal, amelyek az Európai Unió részvénytársaságokra vonatkozó jogát jellemzik.

kapcsolt vállalkozások különös problémáinak szabályozása. A részvénytársaságokra vonatkozó jog ezen átfogó koncepciója mindazonáltal fontos pontokon – például az ügyvezető testületek szerkezete tekintetében – vitatott a tagállamok között, ezért ezekre vonatkozó jogharmonizációs intézkedések még nem valósultak meg.

39. A felelősségkorlátozás relevanciáját illetően meg kell állapítani, hogy azt a 68/151 irányelv nyilvánvalóan elismeri a tőketársaságokra vonatkozó jog alapelveként[19]. Így ezen irányelv harmadik preamubulumbekezdéséből kitűnik az irányelvet elfogadó jogalkotó azon megállapítása, hogy az 1. cikkben felsorolt társaságoknak „kizárólag a társasági vagyonuk áll rendelkezésükre biztosítékul harmadik személyek számára". Ezen irányelv 7. cikke továbbá olyan rendelkezést tartalmaz, amely személyek egyetemleges felelősségét írja elő a társaság olyan kötelezettségeiért, amelyek annak következtében keletkeztek, hogy e személyek még a jogi személyiség megszerzését megelőzően a társaság nevében eljártak. Ez is a társasági és tagi vagyon szétválasztása fent említett elvének elismerésére utal. Az ezen irányelv harmadik preambulumbekezdéséhez hasonló megfogalmazás található egyébként – az abban foglalt rendelkezésekre utalással – a 78/660 irányelvben[20], miszerint „[...] ezzel egyidejűleg e társasági formák vonatkozásában az említett területeken összehangolás szükséges, mert [...] a társasági vagyon nem nyújt elegendő biztosítékot harmadik személyek számára." Ezenfelül a kérdést előterjesztő bíróság és a felek által említett 89/667 irányelv is nyilvánvalóan a vonatkozó elv létezéséből indul ki, és a felelősség korlátozását az ún. egyszemélyes társaság tekintetében szükséges „jogi eszközként"[21] jelöli meg.

40. Így arra a következtetésre jutok, hogy a közösségi jogalkotó a szóban forgó irányelv elfogadása során ugyan nem írta elő kifejezetten a felelősség korlátozását, azonban nyilvánvalóan a nemzeti társasági jogokban létező ilyen jellegű elvből és az erre irányuló íratlan közösségi jogból indult ki[22]. Ez persze nem mond semmit annak pontos normatív

19 – Lásd ebben az összefüggésben Schwarz, G. C., a 15. lábjegyzetben hivatkozott mű, 289. pont, 187. o., akinek állítása szerint a felelősségnek a társasági vagyonra való korlátozását a jogirodalom álláspontja szerint a 68/151 irányelv hatálya alá tartozó társaságok ismérvének tekintik.

20 – A Szerződés 54. cikke (3) bekezdésének g) pontja alapján meghatározott jogi formájú társaságok éves beszámolójáról szóló, 1978. július 25-i negyedik tanácsi irányelv (HL L 222., 11. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 21. o.).

21 – Az egyszemélyes társaság olyan tőketársaság, amelyben valamennyi üzletrész egyetlen természetes vagy jogi személy tulajdonában van. E tekintetben tehát *gyakorlatilag* olyan egyéni vállalkozóról van szó, aki a korlátolt felelősségű társaságán keresztül vesz részt jogi ügyletekben, és akinek a felelőssége azonban a vagyoni hozzájárulása mértékére korlátozott.

22 – Így S. Grundmann is, a 13. lábjegyzetben hivatkozott mű, 9. §, 286. pont, 127. o.

tartalmáról. Erre akkor fogok kitérni, amikor azt vizsgálom, hogy összeegyeztethető-e a vitatott nemzeti rendelkezés a 68/151 irányelvvel.

iii) A részvénytársaság kötelezettségeiért való felelősség

41. A 68/151 irányelv elismeri ugyan a felelősségnek a társasági vagyonra való korlátozását, mindazonáltal – ahogy a második preambulumbekezdésből kitűnik – kifejezetten csak a társaság által vállalt „kötelezettségek" tekintetében. Ez felveti azt a kérdést, hogy az állam által kiszabott pénzbírságok is e fogalom alá tartoznak-e.

42. A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint[23] mind a közösségi jog egységes alkalmazásának követelményéből, mind az egyenlőség elvéből az következik, hogy a közösségi jog olyan rendelkezésének fogalmait, amely semmilyen konkrét utalást nem tartalmaz a tagállamok jogára a rendelkezés értelmének vagy terjedelmének meghatározásához, általában az egész Közösségben önállóan és egységesen kell értelmezni, és ezen értelmezésnek a szabályozási összefüggés és a rendelkezéssel elérni kívánt cél figyelembevételével kell történnie. Ha azonban a közösségi jogalkotó valamely közösségi jogi aktusban hallgatólagosan utal a tagállamok gyakorlatára, a Bíróságnak nem feladata, hogy egységes közösségi jogi meghatározást adjon az alkalmazott fogalomnak[24].

43. Mindazonáltal az irányelvben nem találni sem e meghatározatlan jogi fogalom definícióját, sem esetleges értelmező rendelkezéseket. E tekintetben hangsúlyozni kell, hogy az Európai Unió társasági jogának nem célja a társaságok szabályozására vonatkozó tagállami rendelkezések átfogó egységesítése, hiszen az eddig csak arra szorítkozott, hogy az irányelvi szabályozási módszerrel történő jogszabály-közelítés útján a társasági jog egyes vonatkozásait szabályozza[25], ami megmagyarázza az „összehangolás" és „egyenértékűvé tétel" kifejezések használatát is az EK 44. cikk (2) bekezdésének g) pontjában. Ezek kismértékű harmonizációt jelentenek. Ez különbözteti meg az EK 44. cikk (2) bekezdésének g) pontján alapuló irányelveket az európai uniós társasági jog területén például az

23 – Lásd többek között a 327/82. sz. Ekro-ügyben 1984. január 18-án hozott ítélet (EBHT 1984., 107. o.) 11. pontját; a C-287/98. sz. Linster-ügyben 2000. szeptember 19-én hozott ítélet (EBHT 2000., I-6917. o.) 43. pontját; a C-357/98. sz. Yiadom-ügyben 2000. november 9-én hozott ítélet (EBHT 2000., I-9265. o.) 26. pontját; a C-245/00. sz. SENA-ügyben 2003. február 6-án hozott ítélet (EBHT 2003., I-1251. o.) 23. pontját; a C-55/02. sz., Bizottság kontra Portugália ügyben 2004. október 12-én hozott ítélet (EBHT 2004., I-9387. o.) 45. pontját; a C-188/03. sz. Junk-ügyben 2005. január 27-én hozott ítélet (EBHT 2005., I-885. o.) 27–30. pontját és a C-306/05. sz. SGAE-ügyben 2006. december 7-én hozott ítélet (EBHT 2006., I-11519. o.) 31. pontját.

24 – Lásd a 23. lábjegyzetben hivatkozott Ekro-ügyben hozott ítélet 14. pontját.

25 – Jung, P./Müller-Huschke, W., *EU-Kommentar* (kiadó: Jürgen Schwarze), 2. kiadás, Baden-Baden 2009., EK 44. cikk, 14. pont, álláspontja szerint az EK 44. cikk (2) bekezdése g) pontjának szövegéből („összehangolás", „egyenértékűvé tétel") és az EK 44. cikk (1) bekezdésének az irányelvek kibocsátására korlátozott hatáskör szabályával való rendszertani összefüggéséből következik, hogy nem jogegységesítésre, hanem csak a jogszabályok közelítésére törekszenek. Hasonlóan Hempel, K., a 12. lábjegyzetben hivatkozott mű, 44. cikk, 13. pont, 17. o. is. Prats Jané, S., *Evolución del Derecho societario europeo*, Badajoz 2007., 13. o., a jogszabályok közelítése és a jogegységesítés közötti alapvető különbséget hangsúlyozza. Mustaki, G./Engammare, V., a 8. lábjegyzetben hivatkozott mű, 105. o., rámutat arra, hogy az EK-Szerződés csupán az összehangolásra, és nem az egységesítésre ad felhatalmazást, ami lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy megtartsák a társasági jog nemzeti sajátosságait.

EK 95. cikk alapján elfogadott jogi aktusoktól. Az EK 95. cikkben alkalmazott „jogszabályok közelítése" fogalmat ugyanis nem technikailag kell érteni, mivel az magában foglalja mind a szűk értelemben vett közelítést, mind pedig a jogegységesítést[26]. Ettől eltekintve az EK 95. cikk nem csak irányelvek elfogadását teszi lehetővé, hanem az EK 249. cikk szerinti más kötelező intézkedések elfogadását, nevezetesen rendeletek alkotását és határozatok hozatalát is.

44. A jogszabályok közelítése továbbá – ahogy az EK 44. cikk (2) bekezdésének g) pontja szerinti jogalapból kifejezetten kitűnik – csak *a szükséges mértékben* történik. Ez a megfogalmazás azt jelzi, hogy a szubszidiaritás elvét itt már az EK 5. cikk (2) bekezdésében történő szabályozását megelőzően rögzítették[27]. Eszerint az Unió eljárása azt feltételezi, hogy a tervezett intézkedés céljait a tagállamok nem tudják kielégítően megvalósítani, és ezért a tervezett intézkedés terjedelme vagy hatása miatt azok közösségi szinten jobban megvalósíthatók. Az EK 44. cikk (2) bekezdése g) pontjának szövege és rendszertani elhelyezkedése alapján a szabad letelepedés szabályozásában csak olyan, a jogszabályok közelítését célzó intézkedések szükségesek, amelyek hatékonyan megszüntetik, vagy legalábbis csökkentik a társaságok szabad letelepedésének azon akadályait, amelyek a tagállamok társasági jogi rendelkezéseinek különbségeiből erednek. Mindazonáltal az irányelvben nincs utalás arra, hogy az irányelvet elfogadó jogalkotó szükségesnek tartotta e terület uniós szintű szabályozását.

45. A társasági kötelezettségek fogalmi meghatározásának hiánya tehát úgy értelmezhető, hogy az irányelvet elfogadó jogalkotónak nyilvánvalóan nem állt szándékában e fogalmat harmonizálni, hanem mozgásteret akart biztosítani a nemzeti jognak a részletesebb törvényi szabályozásra. Mivel az irányelvet elfogadó jogalkotó e területen nem gyakorolta szabályozási hatáskörét, hanem ehelyett hallgatólagosan a tagállamok jogára utalt, a Bíróság nem adhatja meg e fogalom egységes közösségi jogi meghatározását.

46. Ennek megfelelően a nemzeti bíróság feladata, hogy a nemzeti jog alapján meghatározza, hogy az állam által kiszabott pénzbírság részvénytársasági kötelezettségnek tekinthető-e. Ahogy az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, a kérdést előterjesztő bírói testület többsége erre a kérdésre nemleges választ ad. A kérdést előterjesztő bírói testület kisebb része azonban erre igenlő választ ad, mégpedig a görög alkotmány által védett gazdasági szabadságra, valamint az e tagállam társasági jogában elismert alapelvekre való hivatkozással.

26 – Így Schwarz, G. C., a 15. lábjegyzetben hivatkozott mű, 201. pont, 129. o. is.

27 – A jogirodalomban azt az álláspontot képviselik, hogy az összehangolásra vonatkozó hatáskör az intézkedések arányosságának az EK 5. cikk harmadik bekezdésében foglalt fenntartása mellett gyakorolható. Részben azt a nézetet képviselik, hogy az EK 44. cikk (2) bekezdésének g) pontja szerinti szükséges mérték követelményét a szubszidiaritás elve konkretizálja (lásd Behrens, P., a 7. lábjegyzetben hivatkozott mű, 6a. pont, 4. o.). Schwarz, G. C., a 15. lábjegyzetben hivatkozott mű, 198. pont, 128. o., ellenben ezt a szubszidiaritás elve korai kifejeződésének tekinti.

47. Ha a kérdést előterjesztő bíróság arra a következtetésre jutna, hogy a pénzbírság a nemzeti jog szerint nem tekinthető részvénytársasági kötelezettségnek, a jelen esetben abból kellene kiindulni, hogy a vita tárgyát képező nemzeti rendelkezés nem tartozik a 68/151 irányelv hatálya alá. Az összeegyeztethetőség kérdését pedig következésképpen úgy kellene megválaszolni, hogy ilyen esetben az olyan rendelkezés, mint a 2328/95 irányelv 4. cikkének (3) bekezdése, nem ellentétes a 68/151 irányelvvel.

iv) A részvénytársaság felelősségének terjedelme

49. Mivel a 68/151 irányelv nem rendelkezik arról, hogy tárgyi hatálya a társasági kötelezettségek bizonyos csoportjai szerint korlátozott, hanem összességében kiterjed a részvénytársasági formára, az olyan rendelkezés, mint a 2328/95 törvény 4. cikkének (3) bekezdése, a 68/151 irányelv hatálya alá tartozik.

48. Arra a körülményre tekintettel, hogy a görög jogrenden belül még nyilvánvalóan nem alakult ki egységes álláspont ebben a kérdésben, valamint figyelemmel arra, hogy a kérdést előterjesztő bíróság számára hasznos választ kell adni az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésére[28], a következőkben másodlagosan a jogi helyzetet abban az esetben is vizsgálni kell, ha a pénzbírság olyan társasági kötelezettségnek minősülne, amely kiváltja a részvénytársaság felelősségét és adott esetben – a felelősség kiterjesztése esetén – kivételesen a részvénytársaság részvényeseinek felelősségét is.

b) A 68/151 irányelvvel való összeegyeztethetőség

50. A kérdést előterjesztő bíróság kérdésével azt kívánja megtudni, hogy a 68/151 irányelv 1. cikke tiltja-e az olyan nemzeti rendelkezést, mint a 2328/95 törvény 4. cikkének (3) bekezdését. Ezzel szükségszerűen felmerül az ilyen rendelkezés közösségi joggal való összeegyeztethetőségének kérdése, miközben emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság az előzetes döntéshozatali eljárásban nem dönthet a nemzeti szabályozásnak a közösségi jogi rendelkezésekkel való összeegyeztethetőségéről, és nem értelmezheti a nemzeti jogot. A Bíróság ugyanakkor hatáskörrel rendelkezik arra, hogy tájékoztassa a kérdést előterjesztő bíróságot minden olyan, a közösségi jog értelmezésére vonatkozó szempontról, amely

28 – A 244/78. sz. Union Laitière Normande ügyben 1979. július 12-én hozott ítélet (EBHT 1979., 2663. o.) 5. pontjában a Bíróság kimondta, hogy jóllehet az EK 234. cikk nem engedi meg számára, hogy értékelje valamely előzetes döntéshozatal iránti kérelem indokait, azonban a közösségi jog célravezető értelmezésének követelménye szükségessé teheti annak a jogi keretnek a felvázolását, amelybe a kért értelmezés illeszkedik. Lenaerts, K./Arts, A./Maselis, I., *Procedural Law of the European Union*, 2. kiadás, 188. o., 6-021. pont, véleménye szerint a Bíróságot semmi sem akadályozza abban, hogy – az alkalmazandó közösségi jogi rendelkezések és közösségi jogi elvek hasznos értelmezésének kiindulópontjaként – ismertesse az alapügy tényállásával és a nemzeti jog egyes vonatkozásaival kapcsolatos értelmezését.

lehetővé teszi számára ezen összeegyeztethetőség értékelését az előtte folyó eljárásban[29].

51. A Bíróságnak tehát a jelen ügyben folytatott vizsgálatát a közösségi jogi rendelkezésekre kell korlátoznia azáltal, hogy e rendelkezésekről hasznos értelmezést ad a kérdést előterjesztő bíróságnak, amelynek ez alapján kell döntenie a nemzeti jogszabályi rendelkezéseknek a közösségi joggal való összhangjáról az előtte folyamatban lévő jogvita elbírálása érdekében[30].

52. Az olyan nemzeti rendelkezés, mint a 2328/95 törvény 4. cikkének (3) bekezdése csak akkor lenne ellentétes a 68/151 irányelv 1. cikkével, ha az a részvénytársasági felelősségkorlátozás olyan kimerítő szabályozását tartalmazná, amely az alapügy körülményei között kizárná a felelősségnek a társaság tagjaira való kiterjesztését.

53. Ahogy már kifejtettem, a 68/151 irányelvből kitűnik ugyan a társasági és tagi vagyon szétválasztására vonatkozó elv elismerése[31], mindazonáltal ebből nem lehet minden további nélkül e terület kimerítő szabályozására következtetni. Amint a Bizottság helytállóan kifejtette, a 68/151 irányelvnek például nem célja, hogy önmagában a részvénytársasági formát úgy harmonizálja, ahogyan a tagállamok jogrendjében ismert. Amint már kifejtettem[32], az irányelv – EK 44. cikk (2) bekezdésének g) pontja szerinti – jogalapja a jogszabályok közelítését szolgálja, nem pedig a jogegységesítést. E rendelkezés nem vehető figyelembe szupranacionális társasági formák létrehozásának alapjaként sem. A Szerződés e rendelkezése alapján elfogadott irányelveknek nem célja a társasági jog átfogó szabályozása. Ezek nem hoznak létre egységes jogot, hanem kizárólag részterületeket harmonizálnak, és az irányelvi szabályozás módszerével mérlegelési mozgásteret biztosítanak a tagállamoknak. Az irányelvek célja az, hogy létrehozzák a tagokra és a hitelezőkre vonatkozó védelmi rendelkezések tartalmilag egyenértékű rendszerét az Unióban[33].

54. A helyes álláspont szerint ezért a 68/151 irányelv 1. cikke arra szorítkozik, hogy az egyes tagállamok vonatkozásában meghatározza azokat a társasági formákat, amelyekre a 68/151 irányelvben rögzített közzétételi kötelezettségeket alkalmazni kell. E rendelkezés nem határozza meg egyes társasági formák fogalmát, és nem is köti azokat különleges ismérvekhez. Ehelyett egyszerű felsorolással a tagállamok jogrendjében már ismert társasági

29 – Lásd többek között a C-292/92. sz., Hünermund és társai ügyben 1993. december 15-én hozott ítélet (EBHT 1993., I-6787. o.) 8. pontját; a C-237/04. sz. Enirisorse-ügyben 2006. március 23-án hozott ítélet (EBHT 2006., I-2843. o.) 24. pontját; a C-380/05. sz. Centro Europa 7 ügyben 2008. január 31-én hozott ítélet (EBHT 2008., I-349. o.) 49. és 50. pontját és a C-213/07. sz. Michaniki-ügyben 2008. december 16-án hozott ítélet (EBHT 2008., I-9999. o.) 51. pontját.

30 – Lásd többek között a 29. lábjegyzetben hivatkozott Michaniki-ügyben hozott ítélet 52. pontját.

31 – Lásd a jelen indítvány 39. pontját.

32 – Lásd a jelen indítvány 43. pontját.

33 – Ebben az értelemben Hempel, K., a 12. lábjegyzetben hivatkozott mű, 44. cikk, 13. pont, 17. o.

formákra utal[34]. Ezért a tagállamoknak nem tiltható meg, hogy az irányelvben felsorolt társaságtípusokra vonatkozóan további kötelezettségeket állapítsanak meg, feltéve, hogy ezek nem ellentétesek az irányelvvel vagy a közösségi jog más rendelkezéseivel.

55. Így például nem találunk egyetlen olyan irányelvi rendelkezést sem, amely arra utasítja a tagállamokat, hogy a nemzeti társasági jogukban írják elő, hogy a részvénytársaság felelősségének a társasági vagyonra kell korlátozódnia, jóllehet számos nemzeti jogrend tartalmaz ennek megfelelő rendelkezéseket[35]. Inkább ennek ellenkezőjéről van szó, nevezetesen a 89/667 irányelv az ötödik preambulumbekezdésében ugyan a felelősségkorlátozás elvét az egyéni vállalkozó tekintetében szükséges „jogi eszközként" említi, egyúttal azonban érintetlenül hagyja a tagállamok azon jogát, hogy „kivételes esetekben [...] megköveteljék a vállalkozó felelősségét kötelezettségvállalásainak teljesítéséért". Ez arra enged következtetni, hogy a közösségi jog szerint mindenképpen megengedett a felelősségkorlátozás áttörése. Mindazonáltal maga a közösségi jogalkotó ezt nem rögzíti. De amint a 89/667 irányelv is jelzi, a közösségi jogalkotó ezt megengedi[36], részben világosan körülhatárolt esetcsoportokra vonatkozóan kifejezetten (pl. a 89/667 irányelv 2. cikkének (2) bekezdése), részben kevésbé kifejezetten, nyitott szerkezetű generálklauzula szintjén (ötödik preambulumbekezdés: „kivételes esetekben"). Míg a 89/667 irányelv 2. cikkének (2) bekezdését a hatodik preambulumbekezdése alapján kimerítőnek kell tekinteni, a felelősségkorlátozás áttörését az ötödik preambulumbekezdés szerinti ún. kivételes esetre való hivatkozással az egyedi eset körülményeivel kell igazolni.

56. A fent említett rendelkezések esetében azonban figyelembe kell venni, hogy azok kizárólag egyszemélyes társaságokra vonatkoznak. Ezzel szemben az alapügyre alkalmazandó 68/151 irányelvben nem találni hasonló szabályozást. Sőt egyáltalán nem találhatók

34 – Ebben az értelemben Grünwald, A., a 8. lábjegyzetben hivatkozott mű, 13. o. is, aki rámutat arra, hogy a társasági jog területén elfogadott uniós irányelvek csak a jogi forma alaki követelményéhez kapcsolódnak. E tényre, valamint a részvénytársaságok különböző elterjedésére tekintettel gyakorlatilag erősen eltérő harmonizációs szint jön létre a tagállamokban. Schwarz, G. C., a 15. lábjegyzetben hivatkozott mű, 282. pont, 182. o., azt az álláspontot képviseli, hogy a társasági jog területén elfogadott uniós irányelvek nem terjednek ki minden olyan társaságra, amely a letelepedés szabadságának címzettje is. Az irányelvek hatálya inkább csak az egyes tagállamok bizonyos, név szerint felsorolt társasági formáira terjed ki. Az enumerációs szabályozási módszert részesítik tehát előnyben az értelmezésre szoruló általános fogalmak helyett. Az adott irányelv, illetve irányelvjavaslat 1. cikkében megnevezik a társaságok azon jogi formáit, amelyekre az összehangolást célzó intézkedések vonatkoznak.

35 – Ebben az értelemben Werlauff, E., *EU-Company Law*, 2. kiadás, Koppenhága 2003, 40. o. A szerző egyrészt azt az álláspontot képviseli, hogy a társasági jog területén elfogadott irányelvek rendelkezései nem kötelezik a tagállamokat arra, hogy a részvénytársaság fogalom-meghatározásának lényeges ismérveként előírják, hogy a társaság felelőssége a társasági vagyonra korlátozott, jóllehet számos nemzeti jogrendben találhatók ennek megfelelő rendelkezések. Másrészt a szerző rámutat arra, hogy az irányelvek hatályos rendelkezései nem akadályozzák a tagállamokat abban, hogy törvényileg vagy az ítélkezési gyakorlat révén megtartsák azokat a rendelkezéseket, amelyek bizonyos esetekben a felelősség kiterjesztésének (németül: „Haftungsdurchgriff"; dánul: „ansvarsgenombrott"; angolul: „principle of lifting the veil") elve szerint előírják a társaság tagjainak a társaság tartozásaiért való közvetlen felelősségét.

36 – Így S. Grundmann is, a 13. lábjegyzetben hivatkozott mű, 9. §, 288. pont, 128. o.

benne olyan kivételes tényállások, amelyek megengedik a felelősségkorlátozás áttörését a görög kormány által említett okokból. A görög kormány érvei szerint a vitatott nemzeti rendelkezést köz- és szociális érdek igazolja. A tagok gazdasági tevékenységének korlátozásaként kidolgozott szankciót az a körülmény igazolja, hogy mivel ez utóbbiak részt vesznek a közgyűlésen és az ügyvezető testületek kinevezésében, ez alapján képesek arra, hogy felügyeljék a televíziócsatornák működését szabályozó rendelkezések és etikai szabályok betartását[37].

57. A 68/151 irányelv kifejezett rendelkezése hiányában a fent említett okokból a tagállami jogalkotó hatáskörébe tartozik, hogy elrendelje a részvénytársasági felelősségkorlát kivételesen megengedett áttörését[38]. A harmonizáció hiányából következik, hogy alapvetően a tagállamok feladata, hogy belátásuk szerint döntsenek arról, hogy milyen mértékben akarják figyelembe venni a szóban forgó érdek védelmét a részvénytársasági felelősségkorlát áttörése során.

58. A fentiekre tekintettel a feltett kérdésre azt a választ kell adni, hogy nem ellentétes a 68/151 irányelvvel az olyan nemzeti rendelkezés, mint a 2328/1995 törvény 4. cikkének (3) bekezdése, amely úgy rendelkezik, hogy az ugyanezen cikk előző bekezdéseiben a televíziócsatornák működését szabályozó rendelkezések és etikai szabályok megsértésének esetére előírt pénzbírságokat nem csak a televíziócsatorna-alapítási és műsorszolgáltatási engedéllyel rendelkező társasággal, hanem egyetemlegesen valamennyi, a részvények 2,5%-ot meghaladó hányadával rendelkező részvényessel szemben is kiszabhatók.

2. Az elsődleges joggal való összeegyeztethetőség

a) Az elsődleges jogra való hivatkozás megengedhetősége

59. Ahogy már utaltam rá, a tagállami jogalkotó azon alapvető jogát, hogy további kötelezettségeket állapítson meg a 68/151 irányelv 1. cikkében felsorolt társaságtípusokra vonatkozóan, a közösségi jog további rendelkezései

37 – Lásd a görög kormány beadványának 9. és 10. pontját.

38 – Lásd a C-104/96. sz. Coöperatieve Rabobank ügyben 1997. december 16-án hozott ítélet (EBHT 1997., I-7211. o.) 22–24. pontját, amelyben a Bíróság a 68/151 irányelv kifejezett rendelkezése hiányában elismerte a tagállami jogalkotó szabályozási hatáskörét. Abban az ügyben arról a kérdésről volt szó, hogy a nemzeti jog egyedi esetekre vonatkozóan akkor is előírhatja-e a szervezeti képviseleti jog korlátozását, ha valamely harmadik személynek nem volt tényleges tudomása a jogsértésről. A Bíróság erre igenlő választ adott azzal az indokolással, hogy az irányelvet elfogadó jogalkotó ezeket az eseteket (az érdekellentét és az önszerződő ügylet esetét) nem akarta szabályozni, tehát joghézag áll fenn. A joghézagot a nemzeti jog alapján kell kitölteni.

korlátozzák[39], így – többek között – a letelepedés szabadságára vonatkozó elsődleges jogi rendelkezésekre kell gondolni[40]. Először is a fent említett irányelvek rendeltetése – ahogy az EK 44. cikk (1) bekezdéséből kifejezetten kitűnik – éppen az, hogy ezen alapvető szabadság megvalósítását szolgálják. Másodszor, a Diahatsu-ügyben hozott ítéletben[41], amelynek tárgyát a 68/151 irányelv értelmezése képezte, a Bíróság tisztázta, hogy az EK 44. cikk (2) bekezdésének g) pontját az elsődleges jog más rendelkezéseivel összefüggésben kell értelmezni[42].

60. Jóllehet az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésben nem ismerhető fel kifejezetten e rendelkezések értelmezésére irányuló kérelem, mindazonáltal a kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatalra utaló határozatában helyenként utal rá[43], amiből látható, hogy tudatában van annak, hogy e rendelkezések jelentősek az alapügy eldöntése szempontjából. A Bizottság továbbá a beadványában röviden észrevételeket tett a vita tárgyát képező nemzeti rendelkezésnek az EK 43. cikkel és az EK 48. cikkel való összeegyeztethetőségének kérdésével kapcsolatban.

61. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróságnak kötelessége a nemzeti bíróság részére a közösségi jognak az előtte folyamatban lévő ügy elbírálásához esetleg szükséges összes értelmezési szempontját megadni függetlenül attól, hogy a nemzeti bíróság – kérdései megfogalmazásában – utalt-e azokra vagy sem[44]. Tekintettel azokra a hatásokra, amelyeket az előzetes döntéshozatal Görögország jogrendszerére gyakorolni fog, nélkülözhetetlennek tűnik számomra, hogy a jelen ügy vizsgálata keretében kitérjek a fent említett rendelkezésekre.

b) A letelepedés szabadsága

i) Az EK 43. cikk és az EK 48. cikk alkalmazhatósága

62. Az EK 43. cikk második bekezdése szerint a szabad letelepedés magában foglalja a jogot

39 – Lásd a jelen indítvány 54. pontját.

40 – Lásd Grundmann, S., a 13. lábjegyzetben hivatkozott mű, 9. §, 311. pont, 136. o., aki nyilvánvalóan ezt a megközelítést követi. A szerző megvizsgálja azt a kérdést, hogy a tagállamok jogosultak-e arra, hogy kivételeket állapítsanak meg a tőketársaságok felelősségének főszabály szerinti korlátozása alól. A szerző úgy véli, az az érv is elképzelhető lenne, hogy már eleve a hatáskör is hiányzik ahhoz, hogy megtiltsák a tagállami jogalkotónak a felelősség további kiterjesztését, és az irányelvet ebben az értelemben (az elsődleges joggal összhangban) kell értelmezni. Úgy tűnik, hogy a szerző a letelepedés szabadságával kapcsolatos elsődleges jogi rendelkezések alapján történő vizsgálatot javasol. Habersack, M., a 10. lábjegyzetben hivatkozott mű, 1. §, 3. pont, 1. o., rámutat arra, hogy az alapvető szabadságok a másodlagos jog létrehozásától függetlenül is korlátozzák a nemzeti jogalkotó szabályozási szabadságát.

41 – A C-97/96. sz. Daihatsu-ügyben 1997. december 4-én hozott ítélet (EBHT 1997., I-6843. o.).

42 – Uo., 18. pont. Ebben a Bíróság a következőket fejtette ki: „Az 54. cikk (3) bekezdésének g) pontját az EK-Szerződés 52. és 54. cikkével – miszerint a társasági jogi rendelkezések összehangolása a letelepedési szabadság korlátainak megszüntetését célzó általános program része – és az EK-Szerződés 3. cikkének h) pontjával – miszerint a Közösség tevékenysége magában foglalja a tagállamok jogszabályainak közelítését a közös piac működéséhez szükséges mértékben – összefüggésben kell értelmezni”.

43 – Lásd az előzetes döntéshozatalra utaló határozat 5. és 7. pontját.

44 – Lásd a C-241/89. sz. SARPP-ügyben 1990. december 12-én hozott ítélet (EBHT 1990., I-4695. o.) 8. pontját; a C-315/92. sz. Verband Sozialer Wettbewerb, „Clinique”-ügyben 1994. február 2-án hozott ítélet (EBHT 1994., I-317. o.) 7. pontját; a C-87/97. sz. Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola ügyben 1999. március 4-én hozott ítélet (EBHT 1999., I-1301. o.) 16. pontját; a C-456/02. sz. Trojani-ügyben 2004. szeptember 7-én hozott ítélet (EBHT 2004., I-7573. o.) 38. pontját és a C-215/03. sz. Oulane-ügyben 2005. február 17-én hozott ítélet (EBHT 2005., I-1215. o.) 47. pontját.

gazdasági tevékenység önálló vállalkozóként történő megkezdésére és folytatására, vállalkozások, így különösen a 48. cikk második bekezdése szerinti társaságok alapítására és irányítására, a letelepedés országának joga által a saját állampolgáraira előírt feltételek szerint. Ezen alapvető szabadság személyi hatálya ezért elsősorban a vállalkozásokra terjed ki.

63. Másrészt az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az EK-Szerződés letelepedés szabadságára vonatkozó rendelkezéseinek hatálya alá tartoznak azok a nemzeti rendelkezések, amelyek az érintett tagállam állampolgárának a valamely más tagállamban letelepedett társaság tőkéjében fennálló olyan részesedésre vonatkoznak, amely lehetővé teszi számára, hogy irányítást biztosító befolyást gyakoroljon e társaság döntéseire, és meghatározza annak tevékenységét[45]. Az EK 43. cikk első bekezdése ezért alapvetően a részvénytársaság azon tagjait is védi, akiknek helyzete meghatározó a társaságban[46].

64. Másfelől ez a feltétel döntő a tőke szabad mozgásától való elhatárolás szempontjából. Ha ugyanis valamely részesedés nem elegendő ahhoz, hogy meghatározó befolyást gyakoroljon a társaság döntéseire, akkor nem a letelepedés szabadsága, hanem a tőke szabad mozgása a releváns alapvető szabadság[47].

65. A Bíróság nem határozta meg általánosságban, hogy pontosan mikor áll fenn a letelepedés szabadságának hatályát megalapozó meghatározó befolyás, az ítélkezési gyakorlata szerint ez inkább a tényleges körülmények,

45 – Lásd többek között a C-251/98. sz. Baars-ügyben 2000. április 13-án hozott ítélet (EBHT 2000., I-2787. o.) 22. pontját; a C-436/00. sz., X és Y ügyben 2002. november 21-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-10829. o.) 37. pontját; a C-196/04. sz., Cadbury Schweppes és Cadburry Schweppes Overseas ügyben 2006. szeptember 12-én hozott ítélet (EBHT 2006., I-7995. o.) 31. pontját; a C-524/04. sz. Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation ügyben 2007. március 13-án hozott ítélet (EBHT 2007., I-2107. o.) 27. pontját; a C-112/05. sz., Bizottság kontra Németország ügyben 2007. október 23-án hozott ítélet (EBHT 2007., I-8995. o.) 13. pontját; a C-298/05. sz. Colombus Container Services ügyben 2007. december 6-án hozott ítélet (EBHT 2007., I-10451. o.) 29. pontját; a C-207/07. sz., Bizottság kontra Spanyolország ügyben 2008. július 17-én hozott ítélet 60. pontját; a C-282/07. sz. Truck Center ügyben 2008. december 22-én hozott ítélet (EBHT 2008., I-10767. o.) 25. pontját; a C-303/07. sz. Aberdeen Property Fininvest Alpha ügyben 2009. június 18-án hozott ítélet (EBHT 2009., I-5145. o.) 34. pontját és a C-311/08. sz. SGI-ügyben 2010. január 21-én hozott ítélet (EBHT 2010., I-487. o.) 27. pontját. A C-439/07. és C-499/07. sz., KBC Bank és társai egyesített ügyekben 2009. június 4-én hozott végzés (EBHT 2009., I-4409. o.) 70. pontja.

46 – Lásd például a 45. lábjegyzetben hivatkozott Baars-ügyben hozott ítélet 22. pontját. Ebben az egyik tagállam olyan állampolgáráról volt szó, aki ebben a tagállamban lakott, és az ő tulajdonában volt egy másik tagállamban székhellyel rendelkező társaságban meglévő összes részesedés. A Bíróság megállapította, hogy egy másik tagállamban székhellyel rendelkező társaságban fennálló 100%-os részesedés kétségtelenül azt eredményezi, hogy ezekre az adóalanyokra alkalmazandók a Szerződés letelepedés szabadságára vonatkozó rendelkezései.

47 – Ebben az értelemben Randelzhofer/Forsthoff, *Das Recht der Europäischen Union* (kiadó: Grabitz/Hilf), 43. cikk, 115. pont, 31. o. és Ress/Ukrow, 56. cikk, 156. pont, 68. o. Lásd Alber főtanácsnok a C-251/98. sz. Baars-ügyben 1999. október 14-én ismertetett indítványának (EBHT 2000., I-2787. o.) 33. pontját is, amelyben a főtanácsnok azt az álláspontot képviselte, hogy a más tagállamban letelepedett vállalkozás részvényeibe való puszta tőkebefektetés és az e tagállamban való letelepedés közötti határ ott húzható meg, ahol a részvényes a nyereségét már nem abból éri el, hogy puszta tőkehozzájárulással más személyek által meghatározott vállalkozási tevékenységet támogat, hanem maga is vállalkozási tevékenységet végez. Az ilyen vállalkozási tevékenység a részvényes puszta szavazati jogán felül feltételezi azt is, hogy a részvényes olyan mértékű részesedéssel rendelkezik, amely lényeges befolyást biztosít számára a társaság üzleti döntéseire. E tekintetben azon állam társasági jogának rendelkezéseit kell figyelembe venni, amelyben a vállalkozás letelepedett. Lásd legutóbb a 45. lábjegyzetben hivatkozott SGI-ügyben hozott ítélet 36. és 37. pontját, valamint a 45. lábjegyzetben hivatkozott Aberdeen Property Fininvest Alpha ügyben hozott ítélet 34. és 35. pontját.

valamint a vonatkozó társasági jog függvénye[48]. Mindenesetre úgy tűnik, hogy a Baars-ügyben hozott ítélet[49], amelyre ezen állandó ítélkezési gyakorlat visszavezethető, azt sugallja, hogy erről van szó, ha az ügy körülményei alapján adott „a társaság vagy annak irányítása feletti ellenőrzés lehetősége", ami lényeges részesedés esetén nem szükségszerűen áll fenn.

66. Az, hogy a társaság tőkéjében fennálló 2,5%-os részesedés már elegendő-e ahhoz, hogy irányítást biztosító befolyást gyakoroljanak e társaság döntéseire, és meghatározzák annak tevékenységét, olyan megállapítás[50], amelyet alapvetően a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megtennie az alapügy konkrét körülményei, valamint a vonatkozó társasági jog alapján. E helyen bizonyos kétség merül fel e feltétel teljesülése tekintetében. Másrészt figyelembe kell venni, hogy ez a százalékos arány csak minimumküszöböt jelent. A vita tárgyát képező nemzeti rendelkezés tehát kiterjed a társaság tőkéjében fennálló lényegesen nagyobb részesedésekre is, amelyek elméletileg alkalmasak lennének arra, hogy biztosítsák a társaság érintett tagjainak azt a lehetőséget, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlata értelmében irányítást biztosító befolyást gyakoroljanak e társaság döntéseire, és meghatározzák annak tevékenységét.

67. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból[51] mindenesetre kitűnik, hogy a kérdést előterjesztő bírói testület többsége azt az álláspontot képviselte, hogy a rádió- és televíziócsatornákat üzemeltető részvénytársaságokat szabályozó különös rendelkezések, mint például a névre szóló részvények előírása miatt arra a következtetésre kell jutni, hogy e társaságoknak a társasági tőke több, mint 2,5%-ával rendelkező részvényese nem közönséges, hanem szakmai befektető, akinek lehetősége van arra, hogy hatást gyakoroljon a jogi személy ügyvezetésére, következésképpen a televíziócsatorna működésére. E megállapítások helyességét feltételezve abból kell kiindulni, hogy a szóban forgó társaság tagjait szintén védi a letelepedés szabadsága.

48 – Lásd Randelzhofer/Forsthoff, a 47. lábjegyzetben hivatkozott mű, 43. cikk, 115. pont, 31. o. és Ress/Ukrow, 56. cikk, 156. pont, 68. o. Utóbbiak rámutatnak arra, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint a 25%-ot el nem érő tőkerészesedés adott esetben elegendő lehet a meghatározó befolyáshoz, ha az a tulajdonosának más módon biztosít uralkodó befolyást abban a társaságban, amelyben más tagokkal részt vesz. Mindazonáltal a Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint a szavazatok csupán 10%-ával való rendelkezés rendszerint nem elegendő ahhoz, hogy irányítást biztosító befolyást gyakoroljanak valamely társaság döntéseire, és meghatározzák annak tevékenységét.

49 – Lásd a 45. lábjegyzetben hivatkozott Baars-ügyben hozott ítélet 19. pontját.

50 – Lásd a 45. lábjegyzetben hivatkozott X és Y ügyben hozott ítélet 37. pontját; a 45. lábjegyzetben hivatkozott Bizottság kontra Németország ügyben hozott ítélet 14. pontját; a 45. lábjegyzetben hivatkozott Bizottság kontra Spanyolország ügyben hozott ítélet 35–39. és 61. pontját, valamint a C-326/07. sz., Bizottság kontra Olaszország ügyben 2009. március 26-án hozott ítélet (EBHT 2009., I-2291. o.) 38. és 39. pontját.

51 – Lásd az előzetes döntéshozatalra utaló határozat 4. oldalát.

68. Másfelől az EK 48. cikk megállapítja a letelepedési jogra vonatkozó fejezet hatályát a társaságok és a magánjog, valamint a közjog hatálya alá tartozó egyesületek tekintetében azáltal, hogy bizonyos feltételek mellett ugyanolyan elbánásban részesíti ezeket, mint a természetes személyeket[52].

ii) A letelepedés szabadságának korlátozása

69. Mivel nincsenek arra vonatkozó támpontok, hogy a vita tárgyát képező rendelkezést eltérő módon alkalmazzák belföldi és külföldi részvénytársaságokra, illetve tagokra, a következőkben abból kell kiindulni, hogy e rendelkezés nem megkülönböztető jellegű.

– Az EK 43. cikk mint a korlátozás átfogó tilalma

70. Ezért azt kell tovább vizsgálni, hogy e rendelkezés a letelepedési szabadság EK 43. cikk szerinti korlátozásának minősül-e, és hogy az ilyen korlátozás adott esetben igazolható-e.

52 – Lásd Troberg/Tiedje, in: *Kommentar zum Vertrag über die Europäische Union und zur Gründung der Europäischen Gemeinschaft* (kiadó: Hans von der Groeben/Jürgen Schwarze), 48. cikk, 1. pont, 1596. o.

Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint[53] az EK 43. cikkel ellentétes valamennyi nemzeti intézkedés, amely – legyen bár állampolgársági alapon történő hátrányos megkülönböztetés nélkül alkalmazandó – alkalmas arra, hogy megzavarja vagy kevésbé vonzóvá tegye a Szerződés által biztosított letelepedési szabadságnak a közösségi állampolgárok általi gyakorlását.

71. Ezen ítélkezési gyakorlat szerint az EK 43. cikk nem csak a nyílt és a rejtett megkülönböztetés tilalmát tartalmazza, hanem a korlátozás átfogó tilalmaként is értelmezhető. Az EK 43. cikk értelmében vett korlátozások ezért nem csak megkülönböztető, hanem adott körülmények között megkülönböztetésmentes rendelkezések is, tehát olyan intézkedések, amelyek rendszerint sem szándékosan, sem pedig tényleges

53 – Lásd többek között a C-19/92. sz. Kraus-ügyben 1993. március 31-én hozott ítélet (EBHT 1993., I-1663. o.) 32. pontját; a C-55/94. sz. Gebhard-ügyben 1995. november 30-án hozott ítélet (EBHT 1995., I-4165. o.) 37. pontját; a C-212/97. sz. Centros-ügyben 1999. március 9-én hozott ítélet (EBHT 1999., I-1459. o.) 34. pontját; a C-108/96. sz., Mac Quen és társai ügyben 2001. február 1-jén hozott ítélet (EBHT 2001., I-837. o.) 26. pontját és a C-79/01. sz., Payroll és társai ügyben 2002. október 17-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-8923. o.) 26. pontját; a C-299/02. sz., Bizottság kontra Hollandia ügyben 2004. október 14-én hozott ítélet (EBHT 2004., I-9761. o.) 15. pontját; a C-167/01. sz. Inspire-ügyben 2003. szeptember 30-án hozott ítélet (EBHT 2003., I-10155. o.) 133. pontját; a C-140/03. sz., Bizottság kontra Görögország ügyben 2005. április 21-én hozott ítélet (EBHT 2005., I-3177. o.) 27. pontját és a C-169/07. sz. Hartlauer-ügyben 2009. március 10-én hozott ítélet (EBHT 2009., I-1721. o.) 33. pontját.
Az EK 43. cikk tartalmilag megfelel az EGT-Megállapodás 31. cikkének, amelynek értelmezésére (az EFTA/EGT-államok tekintetében) az EFTA-Bíróság rendelkezik hatáskörrel. Az Európai Gazdasági Térségen belüli egységes ítélkezési gyakorlat követelményének megfelelően az EFTA-Bíróság a Bíróság fent említett ítélkezési gyakorlatát alkalmazta a megállapodás e rendelkezésére. Lásd többek között az E-2/06. sz., ESA kontra Norvégia ügyben 2007. június 26-án hozott ítélet (EBHT 2007., 163. o.) 64. pontját és az E-7/07. sz., Seabrokers kontra Norvégia ügyben 2008. május 7-én hozott ítélet (EBHT 2008., 171. o.) 50. pontját. Az egységesség követelményéről, valamint a Bíróság és az EFTA-Bíróság közötti párbeszéd szükségességéről lásd Baudenbacher, C., „The EFTA Court, the EJC, and the latter's Advocates General: a tale of judicial dialogue", *Continuity and change in EU law: essays in honour of Sir Francis Jacobs*, 2008., 120. és azt követő oldal.

hatásukat tekintve nem hozzák hátrányos helyzetbe a külföldieket[54]. Alapvetően minden olyan nemzeti rendelkezés ellentétes az EK 43. cikkel, amely alkalmas arra, hogy megzavarja vagy „kevésbé vonzóvá tegye" a letelepedési szabadság gyakorlását[55]. A Bíróság az áruk szabad mozgásával és a szolgáltatásnyújtás szabadságával kapcsolatos ítélkezési gyakorlata révén az alapvető szabadságok fejlődését – „az alapvető szabadságok szerkezeti azonossága" eszméjének megfelelően – a megkülönböztetés tilalmától a korlátozás általános tilalma felé terelte[56].

72. A vita tárgyát képező rendelkezés korlátozó jellegének vizsgálata során véleményem szerint abból a hipotetikus esetből kell kiindulni, amikor egy, az Unióban letelepedett társaság áthelyezi a székhelyét (elsődleges letelepedési szabadság) Görögországba, vagy ott telephelyet (másodlagos letelepedési szabadság) létesít[57]. Nem zárható ki, hogy az a lehetőség, hogy esetlegesen áttörik a részvénytársasági felelősség korlátozását, és annak kockázata, hogy ezáltal a tag személyesen felelhet a televíziócsatornák működését szabályozó rendelkezések és etikai szabályok megsértése esetén, visszatarthatja azokat a vállalkozásokat, amelyek át akarják helyezni székhelyüket egy másik tagállamból Görögországba, vagy ott telephelyet akarnak létesíteni. Ha a pénzbírsággal járó szankciót a társaság részvényeseivel szemben is kiszabják, az alkalmas arra, hogy visszatartsa a társaságot és annak részvényeseit attól, hogy a görög médiaágazatban működjenek. Ahogy a kérdést előterjesztő bíróság kifejti, a felelősségnek a tagokra való kiterjesztése – ahogy az alapügy felperesének esetében is történt – kevésbé vonzóvá teszi az ilyen társaságok részvényeinek megvásárlását is[58]. A vita tárgyát képező rendelkezés tehát alapvetően alkalmas arra, hogy kevésbé vonzóvá tegye a Szerződés által biztosított letelepedési szabadság külföldi társaságok általi gyakorlását.

73. Az EK 43. cikk értelmében vett korlátozásnak az ítélkezési gyakorlatban eddig

54 – Lásd Schwarz, G., C., a 15. lábjegyzetben hivatkozott mű, 136. o., 89. o.

55 – Ebben az értelemben Mustaki, G./Engammare, V., a 8. lábjegyzetben hivatkozott mű, 40. o.; Prats Jané, S., a 25. lábjegyzetben hivatkozott mű, 94. o. és Forsthoff, U./Schulz, M., „Gläubigerschutz bei EU-Auslandsgesellschaften", *Grenzüberschreitende Gesellschaften* (kiadó: Heribert/Hirte/Thomas Bücker), 2. kiadás, Berlin 2006., 38. pont, 82. o., a Bíróság ítélkezési gyakorlatára való hivatkozással. Az EK 43. cikk első bekezdése szerinti szabad letelepedésre vonatkozó korlátozás klasszikus példájaként említi Jung, P., *EU-Kommentar* (kiadó: Jürgen Schwarze) 2. kiadás, Baden-Baden 2009., EK 48. cikk, 21. pont, például a társaságok vagy azok fióktelepeinek cégjegyzékbe való bejegyzésének illetékét.

56 – Ulmer, P., „Schutzinstrumente gegen die Gefahren einer Geschäftstätigkeit inländischer Zweigniederlassungen von Kapitalgesellschaften mit fiktivem Auslandssitz", *Juristenzeitung* 1999., 665. o., rámutat arra, hogy az áruk szabad mozgása tekintetében kialakított Cassis-de-Dijon-elv (EBHT 1979., 649. o.) a letelepedés szabadsága keretében is érvényes, amit a Bíróság újabb ítélkezési gyakorlata elismer. Lásd Habersack, M., a 10. lábjegyzetben hivatkozott mű, 3. §, 4. pont, 4. o., aki rámutat a letelepedési korlátozás fogalmának terjedelmére, amelyet a Bíróság a Kraus- és a Gebhard-ügyben alakított ki.

57 – Ebben az összefüggésben a Bíróság 81/87. sz. Daily Mail ügyben 1988. szeptember 27-én hozott ítéletének (EBHT 1988., 5483. o.) 25. pontja érdemel figyelmet, miszerint az EK 43. cikk és EK 48. cikk a közösségi jog jelenlegi állása szerint az olyan társaságnak, amelyet valamely tagállam joga szerint alapítottak, és amelynek a létesítő okirat szerinti székhelye ebben a tagállamban van, nem biztosítja azt a jogot, hogy üzletvezetési helyét áthelyezze egy másik tagállamba. Ezzel szemben az 53. lábjegyzetben hivatkozott Centros-ügyben a Bíróság elismerte a társaságoknak azt a jogát, hogy fióktelepet létesítsenek egy másik tagállamban. Lásd erről Maranelli, K., „Il diritto comunitario di stabilimento delle società", *Percorsi di diritto societario europeo*, Turin 2000., 122. és azt követő oldal.

58 – Lásd az előzetes döntéshozatalra utaló határozat 4. oldalát.

képviselt általános meghatározása szerint az alapügyben a letelepedési szabadság korlátozásából kellene kiindulni[59].

– A korlátozási tilalom teleologikus körülhatárolásának lehetősége

74. Jóllehet a Bíróság, ahogy már láttuk, a letelepedési szabadság esetében is nyilvánvalóan az alapvető szabadságok konvergenciájából indul ki azáltal, hogy az EK 43. cikk értelmében vett korlátozás fogalmát megfelelően kiterjesztően értelmezi[60]. Mindazonáltal a Bíróság eddig nem foglalt egyértelműen állást az EK 43. cikk első bekezdésének hatályáról.

Arra a körülményre tekintettel, hogy a Keck és Mithouard egyesített ügyekben[61] alkalmazott ítélkezési gyakorlatban a Bíróság behatárolta az EK 28. cikk szerinti áruk szabad mozgását, felmerül a kérdés, hogy a letelepedési szabadság tekintetében szintén lehetséges-e a korlátozás fogalmának dogmatikai körülhatárolása. Emellett szólhat ezen alapvető szabadság célja, amely lehetővé teszi a székhely szabad megválasztását, azonban a gazdasági szereplők nem használhatják e szabadságot annak eszközéül, hogy megváltoztassák a székhelyükre vonatkozó helyi feltételeket a nemzeti versenytársakkal szemben[62].

75. Mind a letelepedési szabadság céljának és értelmének megfelelően, miszerint meg kell szüntetni a más tagállambeli társaságokra vonatkozó betelepülési korlátokat, mind pedig az európai uniós társasági jog céljának megfelelően, miszerint a határokon átnyúló székhelyáthelyezés esetén biztosítani kell a társaság fennállását és identitását[63], alapvetően elképzelhető lenne, hogy a korlátozási tilalom hatályát aszerint határozzák meg,

59 – Lásd Grundmann, S., a 13. lábjegyzetben hivatkozott mű, 9. §, 311. pont, 137. o., aki szintén igenlő választ ad a felelősségkorlát törvény által elrendelt áttörésének korlátozó jellegére, ezt azonban másképpen fogalmazza meg. Véleménye szerint legalábbis határokon átnyúló esetekben biztosan előmozdítják a letelepedés szabadságát, ha külföldön nem kell tartani a felelelősségkorlát áttörésétől. Müller-Graff, P.-C., *EUV/EGV Kommentar* (kiadó: Rudolf Streinz), 48. cikk, 22. pont, 692. o., hitelezővédelmi okból a kiterjesztett felelősségre vonatkozó rendelkezéseket azon kérdés vizsgálata keretében kezeli, hogy egy társaság valamely másik tagállamban való letelepedésének korlátozása összeegyeztethető-e az EK 43. cikkel. Véleménye szerint e korlátozás egyedi esetekben igazolható. A szerző tehát nyilvánvalóan abból indul ki, hogy a kiterjesztett felelősségre vonatkozó szabályok tekintetében a letelepedés szabadságának az EK 43. cikk értelmében vett korlátozásáról van szó. Ulmer, P., az 56. lábjegyzetben hivatkozott mű, 665. o., a kiterjesztett felelősség esetében nyilvánvalóan szintén a letelepedés szabadságának korlátozásából indul ki, amely mindazonáltal valószínűleg megállná a helyét az arányossági vizsgálat során.

60 – Lásd Skouris, V., „Das Verhältnis von Grundfreiheiten und Grundrechten im Europäischen Gemeinschaftsrecht", *Die Öffentliche Verwaltung*, 2006., 94. o., aki rámutat arra, hogy az alapvető szabadságok egymás közötti viszonyában a megkettőződés irányába mutató tendencia körvonalazódik (címszó: „az alapjogok egységes dogmatikája"). A korlátok vizsgálata során ez lehetővé teszi az egyes alapvető szabadságok tekintetében előírt különös korlátok és a nyomós közérdek általános alakzatának összekapcsolását. A gyakran alkalmazott úgynevezett „Gebhard-elv" (lásd a jelen indítvány 70. pontját) egyébként sem különösen valamely alapvető szabadságra vonatkozik, hanem valamennyi alapvető szabadságra alkalmazandó.

61 – A C-267/91. és C-268/91. sz., Keck és Mithouard egyesített ügyekben 1993. november 24-én hozott ítélet (EBHT 1993., I-6097. o.).

62 – Ebben az értelemben Forsthoff, U., „Mobilität von Gesellschaften im Binnenmarkt – Spielraum für Ersteckung deutschen Rechts auf EU-Auslandsgesellschaften", *Grenzüberschreitende Gesellschaften* (kiadó: Heribert Hirte/Thomas Bücker), 2. kiadás, Berlin 2006., 38. és 39. pont, 82. és azt követő oldal.

63 – Betelepülési akadályként hatnak mindenesetre az olyan tagállami rendelkezések, amelyek a társaság identitására vonatkoznak. Az identitást nem érintheti a határátlépés. Az olyan rendelkezések, amelyek beavatkoznak a társaság identitásába, nem tekinthetők a helyben alkalmazandó feltételek részének, mivel azokat nem kívülről telepítik a gazdasági szereplőkre, hanem mintegy belülről változtatják meg a letelepedési szabadság címzettjének, a társaságnak a formáját. Az identitás védelmének eszméjét a Bíróság ítélkezési gyakorlata rögzíti (lásd a C-208/00. sz. Überseering-ügyben 2002. november 5-én hozott ítélet [EBHT 2002., I-9919. o.] 80. és azt követő pontját).

hogy a vonatkozó nemzeti rendelkezés „különös betelepülési akadályokat" létesít-e, vagy csupán „helyben alkalmazandó feltételeket" határoz meg. Az első esetben a korlátozási tilalom, a másik esetben pedig csak a letelepedési szabadság által magában foglalt közvetlen és közvetett megkülönböztetés tilalma érvényesülne[64]. Azt, hogy a Bíróság az alapvető szabadságokat elsősorban a piacnyitás eszközeként értelmezi, és ennek következtében a nemzeti rendelkezéseket azon kérdés vizsgálata során, hogy az egyedi esetben fennáll-e az alapvető szabadságok korlátozása, aszerint ítéli meg, hogy azok akadályozzák-e a piacra jutást vagy sem, a szolgáltatásnyújtás szabadsága[65] és a tőke szabad mozgása[66] területén hozott egyes ítéletek jelzik.

76. A vitatott rendelkezést közelebbről szemlélve nem olyan rendelkezésről van szó, amely arra irányul, hogy a részvénytársaságoknak a görög médiaágazatba való „belépését" különös módon szabályozza, és nem is hat „akadályként" olyan személyre, aki be akar lépni e sajátos ágazatba. Inkább arról van szó, hogy e rendelkezés a televíziócsatornák működését szabályozó általános jogi keret része. A televíziócsatornák működését szabályozó rendelkezések és etikai szabályok betartását kell biztosítania. Ezek pedig – egy objektív megfigyelő szemszögéből – olyan médiajogi keretfeltételek, amelyeket a televíziócsatornák üzemeltetőjének mindig be kell tartania. Jogi szempontból a médiajogi keretfeltételek betartására vonatkozó kötelesség a televíziócsatornák működéséhez kapcsolódó „kötelezettség", nem pedig

64 – Lásd erről Forsthoff, U., a 62. lábjegyzetben hivatkozott mű, 73. és 74. pont, 544. és azt követő oldal. Habersack. M., a 10. lábjegyzetben hivatkozott mű, 3. §, 7. pont, 13. o., azt az álláspontot képviseli, hogy az EK 43. cikk és az EK 48. cikk korlátozási tilalmat tartalmaz, amennyiben a piacra jutásról és ezzel önmagában a letelepedésről van szó. Ellenben valamely másik tagállam területén egyszer letelepedett társaság tevékenységének gyakorlása az általános nemzeti rendelkezések hatálya alá tartozik. Ennek megfelelően különösen a nemzeti ipar-, verseny- és munkajog eltérést nem engedő, de nem megkülönböztető rendelkezéseihez kapcsolódó korlátozások már egyáltalán nem tartoznak a letelepedési szabadság által védett körbe. Ezek esetében inkább a Keck-ügyben alkalmazott ítélkezési gyakorlat értelmében vett puszta „értékesítési szabályokról" van szó. A nemzeti jognak az arányosság elvén alapuló vizsgálatát tehát mellőzni kell. A nemzeti jog kizárhatja a más tagállamokban honos társaságokat, amennyiben ez nem minősül megkülönböztetésnek.

65 – Lásd a C-384/93. sz. Alpine Investments ügyben 1995. május 10-én hozott ítélet (EBHT 1995., I-1141. o.) 37. pontját. Az ítélet az ún. „cold calling" nemzeti tilalmára vonatkozott, amely a Bíróság álláspontja szerint közvetlenül *befolyásolta a más tagállamok szolgáltatási piacára való belépést*. A Bíróság ezért arra a következtetésre jutott, hogy az alkalmas volt arra, hogy akadályozza a Közösségen belüli szolgáltatásnyújtást. Ez igazolja, hogy a Bíróság az alapvető szabadságokat elsősorban a piacnyitás eszközeként értelmezi. Lásd továbbá a C-51/96. és C-191/97. sz. Deliège egyesített ügyekben 2000. április 11-én hozott ítélet (EBHT 2000., I-2549. o.) 60. és azt követő pontját.

66 – Lásd a C-463/00. sz., Bizottság kontra Spanyolország ügyben 2003. május 13-án hozott ítélet (EBHT 2003., I-4581. o.) 61. pontját a tőke szabad mozgásával összefüggésben. Ebben a Bíróság a befektetéseket korlátozó nemzeti rendelkezéseket a szabad tőkemozgás EK 56. cikk értelmében vett korlátozásának tekintette. A Bíróság álláspontja szerint igaz, hogy a befektetések szóban forgó korlátozásai kivétel nélkül alkalmazandók voltak mind az adott tagállamban honos, mind pedig a más tagállamokban honos személyekre, de a részesedést szerző helyzetét önmagában befolyásolták, ezáltal alkalmasak voltak arra, hogy a más tagállamból származó befektetőket az ilyen befektetésektől visszatartsák, és ezáltal *befolyásolják a piacra jutást*. Lásd a C-98/01. sz., Bizottság kontra Egyesült Királyság ügyben 2003. május 13-án hozott ítélet (EBHT 2003., I-4641. o.) 47. pontját.

„feltétel”[67]. Ez azt jelenti, hogy e kötelezettség nem azt határozza meg, hogy „vajon” vagy „mikor”, hanem csupán azt, hogy „hogyan” kell működtetni a televíziócsatornákat. Tehát csupán a televíziócsatornák működési „módját” szabályozzák. Ezenfelül e kötelezettség teljesítése érintetlenül hagyja a részvénytársaság fennállását és identitását is.

77. Amennyiben a Bíróság a korlátozási tilalom teleologikus körülhatárolása mellett foglalna állást, a vita tárgyát képező nemzeti rendelkezést a „helyben alkalmazandó feltételek” csoportjába kellene sorolni, amelyeket ezen értelmezés szerint nem kellene az EK 43. cikk első bekezdésének értelmében vett korlátozásnak tekinteni. A letelepedési szabadság korlátozásának hiányában lényegében szükségtelen lehetne az EK 43. cikk és az EK 48. cikk alapján való vizsgálat.

78. Ebben az összefüggésben azonban szükségesnek tartom felhívni a figyelmet arra, hogy az ítélkezési gyakorlatban ugyan van néhány arra utaló jel, hogy Bíróság egyedi esetekben kész elfogadni egy megszorítóbb értelmezést is, ezt azonban semmiképpen sem lehet úgy értelmezni, hogy a Bíróság feladta volna a korlátozás fogalmának eddigi kiterjesztő értelmezését. Főszabály szerint inkább e fogalom kiterjesztő értelmezéséből kell kiindulni. Ennek megfelelően a következő megfontolások a korlátozás átfogó tilalmának koncepcióján alapulnak[68].

79. Ennélfogva fennáll a letelepedési szabadság korlátozása.

iii) A letelepedési szabadság korlátozásának igazolása

80. A Bíróság ítélkezési gyakorlatából[69] következik, hogy a Szerződés által biztosított szabadságok gyakorlását korlátozó nemzeti intézkedéseknek a következő feltételeknek kell megfelelniük ahhoz, hogy összeegyeztethetők legyenek az EK 43. cikkel: közérdeken alapuló kényszerítő indokkal kell igazolni őket, alkalmasnak kell lenniük arra, hogy biztosítsák az általuk elérni kívánt cél megvalósítását, és nem haladhatják meg az annak

67 – Az általános közigazgatási jogban a feltételt az jellemzi, hogy a közigazgatási aktus hatályának kezdetét vagy végét valamely olyan eseménytől teszi függővé, amelynek bekövetkezése bizonytalan. E tekintetben nem csak az lehet bizonytalan, hogy „mikor” következik be az esemény, hanem az is, hogy „vajon” bekövetkezik-e egyáltalán. A kötelezés ellenben – a feltételtől eltérően – önálló érdemi rendelkezést tartalmaz, nevezetesen a közigazgatási aktus kedvezményezettjének tevésre, tűrésre vagy valamely tevékenységtől való tartózkodásra kötelezését. A kötelezést tartalmazó közigazgatási aktus – tekintet nélkül arra, hogy a kötelezettséget teljesítik-e vagy sem – azonnal hatályossá válik. A felfüggesztő hatályú közigazgatási aktus ellenben csak a feltétel bekövetkeztével válik hatályossá. A kötelezettség kötelező erejű, és kényszer útján végrehajtható. A felfüggesztő feltétel nem kötelező erejű, és ezért nem is végrehajtható. Lásd erről Maurer, H., *Allgemeines Verwaltungsrecht*, 11. kiadás, München 1997., 6. és azt követő pont, 315. és azt követő oldal.

68 – Lásd a jelen indítvány 70–73. pontját.

69 – Lásd az 53. lábjegyzetben hivatkozott Kraus-ügyben hozott ítélet 32. pontját és az 53. lábjegyzetben hivatkozott Gebhard-ügyben hozott ítélet 37. pontját.

megvalósításához szükséges mértéket. Ezenkívül az alapjogok védelme olyan jogos érdeket képez, amely főszabály szerint igazolhatja a Szerződésben biztosított valamely alapvető szabadság korlátozását[70].

– Az alapjogok védelme mint jogos érdek

81. Ahogy már kifejtettem[71], a görög kormány a közérdek és a szociális érdek indokával tekinti igazoltnak a vita tárgyát képező nemzeti rendelkezést. A vonatkozó nemzeti rendelkezés átfogó vizsgálata azt mutatja, hogy a 2328/95 törvény 4. cikkének (3) bekezdésében előírt pénzbírságok arra irányulnak, hogy büntessék egyes alkotmányosan védett alapvető értékek – úgymint az egyéni személyiségi jog, a családi élet, valamint a magánélet védelme – tiszteletben tartására irányuló követelmény megsértését. A pénzbírságot, amelyért az alapügy felperese egyetemlegesen felel, ahogy az előzetes döntéshozatalra utaló határozat ténymegállapításaiból kitűnik, a fent említett alapvető értékek ilyen megsértése miatt szabták ki. A görög kormány érveit ésszerűen úgy kell értelmezni, hogy az nyilvánvalóan az alkotmányosan lefektetett alapjogok védelmére hivatkozik.

82. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az alapvető jogok azon általános jogelvek közé tartoznak, amelyek tiszteletben tartását a Bíróság biztosítja. Ennek során a Bíróság a tagállamok közös alkotmányos hagyományaiból, valamint az emberi jogok védelmére vonatkozó azon nemzetközi szerződések nyújtotta iránymutatásokból merít, amelyek kidolgozásában a tagállamok együttműködtek, vagy amelyekhez csatlakoztak. A tekintetben egyrészt az EJEE bír különös jelentőséggel[72]. Az ezen ítélkezési gyakorlatban kidolgozott elveket az EU 6. cikk (2) bekezdése erősítette meg. Eszerint „az Unió a közösségi jog általános elveiként tartja tiszteletben az alapvető jogokat, ahogyan azokat az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, 1950. november 4-én Rómában aláírt európai egyezmény biztosítja, továbbá ahogyan azok a tagállamok közös alkotmányos hagyományaiból erednek". Ezenkívül a Bíróság bizonyos általános jogelvek létezésének igazolása érdekében többször

70 – Lásd a C-112/00. sz. Schmidberger-ügyben 2003. június 12-én hozott ítélet (EBHT 2003., I-5659. o.) 74. pontját.

71 – Lásd a jelen indítvány 56. pontját.

72 – Lásd különösen a C-260/89. sz. ERT-ügyben 1991. június 18-án hozott ítélet (EBHT 1991., I-2925. o.) 41. pontját; a C-274/99. P. sz., Connolly kontra Bizottság ügyben 2001. március 6-án hozott ítélet (EBHT 2001., I-1611. o.) 37. pontját; a C-94/00. sz. Roquette Frères ügyben 2002. október 22-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-9011. o.) 25. pontját; a 70. lábjegyzetben hivatkozott Schmidberger-ügyben hozott ítélet 71. pontját; a C-540/03. sz., Parlament kontra Tanács ügyben 2006. június 27-én hozott ítélet (EBHT 2006., I-5769. o.) 35. pontját és a C-229/05. P. sz., PKK és KNK kontra Tanács ügyben 2007. január 18-án hozott ítélet (EBHT 2007., I-439. o.) 76. pontját.

hivatkozott[73] az Európai Unió – Nizzában 2000. december 7-én kihirdetett – Alapjogi Chartájára[74].

83. Ahogy a Bíróság többször kimondta[75], nem engedhetők meg olyan intézkedések a Közösségen belül, amelyek összeegyeztethetetlenek ez ekként elismert emberi jogok tiszteletben tartásával. Mivel az alapvető jogok tiszteletben tartása mind a Közösség, mind tagállamai kötelezettsége, a Bíróság álláspontja szerint e jogok védelme olyan jogos érdeket képez, amely főszabály szerint igazolhatja a közösségi jog által megállapított kötelezettségek korlátozását még a Szerződésben biztosított alapvető szabadság esetében is[76].

84. Ebben az összefüggésben utalni kell arra, hogy a magánélet tiszteletben tartásához való jog, amelynek védelmét a görög kormány állítása szerint a vita tárgyát képező rendelkezés célul tűzte, a Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint az Európai Unió jogrendjében is védett alapjog[77]. Ezt az alapjogot rögzítették továbbá az EJEE 8. cikkének (1) bekezdésében[78], valamint az Alapjogi Charta 7. cikkében[79].

85. E tekintetben a vitatott nemzeti rendelkezés az uniós jogrend által elismert és így legitim célkitűzést követ.

– Arányossági vizsgálat

86. Ahogy már a C-271/08. sz., Bizottság kontra Németország ügyben 2010. április 14-én ismertetett indítványomban kifejtettem, az alapvető szabadságok és alapjogok között fennálló egyenrangú viszonyból kell

73 – Lásd a C-244/06. sz. Dynamic Medien ügyben 2008. február 14-én hozott ítélet (EBHT 2008., I-505. o.) 42. pontját, a C-438/05. sz., International Transport Workers' Federation és Finnish Seamen's Union ügyben 2007. december 11-én hozott ítélet (EBHT 2007., I-10779. o.) 43. pontját és a 72. lábjegyzetben hivatkozott Parlament kontra Tanács ügyben 2006. június 27-én hozott ítélet 38. pontját.

74 – HL C 364., 1. o.

75 – Lásd különösen a 72. lábjegyzetben hivatkozott ERT-ügyben hozott ítélet 41. pontját, a C-299/95. sz. Kremzow-ügyben 1997. május 29-én hozott ítélet (EBHT 1997., I-2629. o.) 14. pontját és a C-402/05. P. és C-415/05. P. sz., Kadi és Al Barakaat International Foundation kontra Tanács és Bizottság egyesített ügyekben 2008. szeptember 3-án hozott ítélet (EBHT 2008., I-6351. o.) 284. pontját.

76 – Lásd a 70. lábjegyzetben hivatkozott Schmidberger-ügyben hozott ítélet 74. pontját az áruk szabad mozgásának korlátozásával összefüggésben. Lásd továbbá a C-250/06. sz., United Pan-Europe Communications Belgium és társai ügyben 2007. december 13-án hozott ítélet (EBHT 2007., I-11135. o.) 41. pontját (kultúrpolitika és a véleménynyilvánítás szabadsága mint a szolgáltatásnyújtás szabadságának korlátozása), a 74. lábjegyzetben hivatkozott Dynamic Medien ügyben hozott ítélet 42. pontját és a C-36/02. sz. Omega-ügyben 2004. október 14-én hozott ítélet (EBHT 2004., I-9609. o.) 35. pontját (az emberi méltóság mint a szolgáltatásnyújtás szabadságának korlátozása).

77 – Kifejezetten a C-62/90. sz. Bizottság kontra Németország ügyben 1992. április 8-án hozott ítélet (EBHT 1992., I-2575. o.) 23. pontjában ismerték el. Lásd továbbá a C-200/02. sz. Chen-ügyben 2004. október 19-én hozott ítélet (EBHT 2004., I-9925. o.) 16. pontját és a C-127/08. sz., Metock és társai ügyben 2008. július 25-én hozott ítélet (EBHT 2008., I-6241. o.) 79. pontját.

78 – Az EJEE 8. cikkének (a magánszféra tiszteletben tartásának követelménye) (1) bekezdése szerint mindenkinek joga van arra, hogy magán- és családi életét, lakását és levelezését tiszteletben tartsák.

79 – Az Alapjogi Charta 7. cikke (A magán- és családi élet tiszteletben tartása) szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát és kapcsolattartását tiszteletben tartsák.

kiindulni[80]. Ez megköveteli, hogy ha egy konkrét esetben valamely alapjog gyakorlása folytán valamely alapvető szabadság korlátozására kerül sor, akkor megfelelő egyensúlyt kell keresni a két jogi pozíció között. Ehhez egyrészről abból kell kiindulni, hogy valamely alapvető szabadság megvalósítása olyan legitim célnak minősül, amely korlátokat állapíthat meg az alapjogok tekintetében. Megfordítva is: valamely alapjog megvalósulását is el kell ismerni olyan legitim célként, amely valamely alapvető szabadságot korlátozhat. Az alapvető szabadságok és alapjogok közötti pontos határvonal meghúzása tekintetében az arányosság elve bír különös jelentőséggel. Az arányosság vizsgálatának keretei között különösen egy három szakaszos vizsgálati módszerből kell kiindulni, amely alapján a szóban forgó intézkedés alkalmasságát, szükségességét és arányosságát kell ellenőrizni[81].

87. A fenti megfontolásokból következik, hogy noha a magánélet tiszteletben tartásához való alapvető jog védelme olyan jogos érdeknek tekinthető, amely főszabály szerint igazolhatja valamely, EK-Szerződés által garantált alapvető szabadság, köztük a letelepedés szabadsága, korlátozását, egy ilyen korlátozás kizárólag akkor igazolható, ha alkalmas az elérni kívánt cél megvalósításának biztosítására, és nem lépi túl az e cél eléréséhez szükséges mértéket[82].

88. Az arányosság megítéléséhez az érintett tagállamban a helyzetet jellemző jogi és ténybeli körülmények elemzése szükséges; ezen elemzés elvégzésére a kérdést előterjesztő bíróság rendelkezik hatáskörrel[83]. A jelen ügyben a Bíróság elegendő ismerettel rendelkezik a tényállásról és a jogi helyzetről ahhoz, hogy az arányosság elve alapján elvégezze az elé terjesztett ügy absztrakt értékelését. A kérdést előterjesztő bíróság a közösségi jognak az alapügy keretében való alkalmazása során köteles figyelembe venni a Bíróság értelmezésre vonatkozó előírásait[84].

80 – Lásd a még folyamatban lévő C-271/08. sz., Bizottság kontra Németország ügyben 2010. április 14-én ismertetett indítványom 187. és 188. pontját. Skouris, V., a 60. lábjegyzetben hivatkozott mű, 93. o., nem az alapvető szabadságok és az alapjogok között fennálló hierarchikus viszonyból indul ki. Az alapvető egyenrangúság vonatkozásában különböző olyan tényezőket említ, mint például az alapvető szabadságok alapjogokhoz hasonló jellegét, valamint az alapvető szabadságok és az alapjogok közötti konvergenciát a Bíróság ítélkezési gyakorlatában.

81 – Lásd a C-271/08. sz., Bizottság kontra Németország ügyben ismertetett indítványom 189. pontját.

82 – Lásd ebben az értelemben a 76. lábjegyzetben hivatkozott Omega-ügyben hozott ítélet 36. pontját, a 74. lábjegyzetben hivatkozott International Transport Workers' Federation és Finnish Seamen's Union ügyben hozott ítélet 42. pontját.

83 – Lásd a C-405/98. sz. Gourmet International ügyben 2001. március 8-án hozott ítélet (EBHT 2001., I-1795. o.) 33. pontját, a C-220/98. sz. Estée Lauder ügyben 2000. január 13-án hozott ítélet (EBHT 2000., I-117. o.) 30. és azt követő pontját, valamint a C-368/95. sz. Familiapress-ügyben 1997. június 26-án hozott ítélet (EBHT 1997., I-3689. o.) 28. és azt követő pontját.

84 – Craig, P./De Búrca, G., *EU Law*, 4. kiadás, Oxford 2008., 492. o., szerint jóllehet az EK 234. cikk biztosítja a Bíróság számára a Szerződés értelmezésére vonatkozó hatáskört, azonban nem hatalmazza fel kifejezetten az alapügyre való alkalmazására. Az értelmezés és az alkalmazás elhatárolása kijelöli a Bíróság és a nemzeti bíróságok közötti hatáskörmegosztást. Eszerint a Bíróság értelmezi a Szerződést, az utóbbiak pedig ezt az értelmezést alkalmazzák a konkrét ügyre.

Alkalmasság

89. Ahogy a görög kormány a tárgyaláson a Bíróság kérdésére megerősítette, abból kell kiindulni, hogy a vita tárgyát képező rendelkezés lényegében a görög jogalkotó azon feltevésén alapul, miszerint a részvénytársaságban a részvények 2,5%-ot meghaladó hányadával rendelkező részvényesnek lehetősége van arra, hogy hatást gyakoroljon a társaság ügyvezetésére. A nemzeti jogalkotó e feltevését mind a kérdést előterjesztő bíróság, mind pedig a görög kormány a magáévá tette a fejtegetéseiben, és részletesen kifejtette. Így a kérdést előterjesztő bíróság[85] rámutat arra, hogy a részvénytársaságban a részvények 2,5%-ot meghaladó hányadával rendelkező részvényese nem közönséges befektető, hanem szakmai befektető, akinek lehetősége van arra, hogy hatást gyakoroljon a jogi személy ügyvezetésére, következésképpen a televíziócsatorna működésére. Másfelől a görög kormány[86] azt az álláspontot képviseli, hogy az e kategóriába tartozó tagok a közgyűlésen, valamint a társaság ügyvezető testületei tagjainak megválasztásában való részvételük következtében hatást gyakorolhatnak arra, hogy világos iránymutatásokat fogadjanak el a műsorok kialakítása és a televíziócsatorna aktuális kérdésekkel kapcsolatos álláspontja tekintetében.

90. Eltekintve attól a kérdéstől, hogy ez a törvényi vélelem érvényes-e az alapügyre, hogy – másképpen fogalmazva – az alapügy felperese, ahogy a görög kormány a tárgyaláson pontosította, a Nea Tileorasi részvénytársaságban fennálló, csupán 5%-os részesedésével valóban meghatározó befolyást gyakorolt-e e társaság döntési folyamataira, amit a kérdést előterjesztő bíróságnak konkrétan meg kellene állapítania[87], mindenesetre azonban több mint kérdéses, hogy ez a befolyás elégségesnek tekinthető-e ahhoz, hogy oly módon célzatosan hatást gyakoroljon a televíziócsatorna műsorainak kialakítására, hogy egyáltalán ne következzék be a televíziócsatornák működését szabályozó rendelkezések és etikai szabályok megsértése.

91. Először is arról van szó, hogy meg kell vizsgálni a részvényesnek a részvénytársaságon belül helyzetét. A részvényes jogait általában vagyoni jogokra, részvételi jogokra és védelmi jogokra lehet felosztani[88]. A rész-

85 – Lásd az előzetes döntéshozatalra utaló határozat 4. oldalát.

86 – Lásd a görög kormány beadványának 10. pontját.

87 – Lásd a jelen indítvány 66. pontját.

88 – Vagyoni jogok: osztalékhoz való jog; új részvények jegyzéséhez való jog; likvidációs hányadhoz való jog; építési kamathoz való jog (vagyis az arra az időre szóló kamatok, amely a vállalkozás teljes működésének megkezdéséig az előkészítéshez és a felépítéshez szükséges), a társaság létesítményeinek használatához való jog. Részvételi jogok: a meghíváshoz és a napirend megismeréséhez való jog; az indítványok előterjesztéséhez és a véleménynyilvánításhoz való jog; a közgyűlésen képviselet útján való részvétel joga; a közgyűlésen való szavazati és választójog; a törvényt vagy a létesítő okiratot sértő határozatok megtámadásához való jog. Védelmi jogok: az információs jogok, amelyek magukban foglalják a betekintéshez és a felvilágosításhoz való jogot; az igazgatótanácsban való csoportos képviselethez való jog; kisebbségvédelmi jogok a társaság megszüntetése iránti kereset és a különleges ellenőrzés formájában, valamint a közgyűlés összehívásához való jog; a többi keresetindítási jog, amely a megtámadáshoz való jogot, a közgyűlési határozatok semmisségének megállapítását és a felelősség megállapítása iránti keresetet foglalja magában.

vénytársaság ügyvezető testületének tagjától eltérően – amely inkább rendelkezne azzal a lehetőséggel, hogy hatást gyakoroljon a társaság tulajdonában álló televíziócsatornára – az átlagos tag a részvételi jogait rendszerint a közgyűlés keretében gyakorolja, amelyen szavazati joggal rendelkezik[89]. E részvételi jogok – az egyes jogrendek és létesítő okiratok szerint – magukban foglalják az ügyvezető testület vagy a felügyelőbizottság kijelölését és visszahívását[90]. E tekintetben figyelembe kell venni, hogy a második esetben az egyes részvényeseknek a társaság ügyvezetésére gyakorolt befolyása gyengébb, főképp, hogy az csak közvetett jellegű[91]. Ezenkívül a testületek kijelölésére és visszahívására vonatkozó anyagi jogi rendelkezések a részletekben különböznek az egyes jogrendek és létesítő okiratok szerint. Jóllehet a testületek kijelölését az az általános elv határozza meg, hogy a közgyűlés többsége választja az összes tagot, mégis a létesítő okirat egyes rendelkezéseitől függ, hogy arányos választás történik-e, vagy egyes részvényeseknek vagy szerveknek kijelölési jogot kell biztosítani valamely tisztség tekintetében. Ezek a sokrétű körülmények azt eredményezik, hogy az egyes részvényesek azon vélt lehetősége, hogy hatást gyakorolnak a társaság ügyvezetésére, közelebbről szemlélve kevésbé tűnik hangsúlyosnak, mint ahogy feltételezik.

92. A társaság szerkezetétől el kell határolni a televíziócsatorna saját szerkezetét, amelyben a műsorigazgatónak mint a televíziócsatorna teljes szerkesztőségéért felelős vezetőnek különleges szerep jut. Másfelől neki vannak alárendelve az egyes ügykörökért felelős főszerkesztők. Ehhez kapcsolódnak a csatornának az egyes műsorok végrehajtásáért felelős munkatársai. Ezek a személyek többé-kevésbé függetlenül cselekszenek a saját felelősségi területükön belül.

93. Az egyes részvényesek tehát a döntéshozók hosszú láncának végén helyezkednek el, akiknek magatartására csak feltételesen gyakorolhatnak hatást. Még kevésbé láthatják előre, hogy a televíziócsatorna valamely munkatársa akár szándékosan, akár gondatlanságból megsérti az ilyen csatorna működését szabályozó rendelkezéseket és etikai szabályokat. Ezek a megfontolások azt jelzik, hogy az a befolyás, amellyel a részvényes *a társaságon belül* rendelkezik, keveset mond arról, hogy valójában milyen hatást gyakorol a részvényes *a televíziócsatorna belső folyamataira*. A kérdést előterjesztő bíróságnak adott esetben vizsgálnia kellene, hogy az egyes részvényesek befolyásolási lehetősége, amelyet a vita tárgyát képező nemzeti rendelkezés magától

89 – Lásd Mustaki, G./Engammare, V., a 8. lábjegyzetben hivatkozott mű, 189. o. Ahogy Schmidt, K., *Gesellschaftsrecht*, 4. kiadás, Köln/Berlin/Bonn/München 2002., 837. o., helytállóan kifejti, a közgyűlés „a részvényesi demokrácia ülése", amelyen a részvényesek a társaság ügyeiben a jogaikat gyakorolják.

90 – Így Grundmann, S., a 13. lábjegyzetben hivatkozott mű, 11. §, 394. pont, 180. o., rámutat az egyes tagállamok között a testületek kijelölése és visszahívása tekintetében fennálló különbségekre. Először is különböző az ügyvezető testület tagjainak kijelölésére vonatkozó hatáskör már amiatt, hogy részben egyszintű, részben pedig kétszintű ügyvezető szervet választanak. Ettől eltekintve még az első esetben sem biztosított minden tagállamban a testületek tagjainak kijelölésére és visszahívására vonatkozó közgyűlési hatáskör. A második esetben ráadásul a közgyűlés jellemzően csak a felügyelőbizottság kijelölésére rendelkezik hatáskörrel, a befolyás tehát csak közvetett.

91 – Lásd Grundmann, S., a 13. lábjegyzetben hivatkozott mű, 11. §, 394. pont, 180. o.

értetődőnek tekint, a valóságban nem mégis pusztán elméleti-e.

94. Másfelől az egyes részvényesek – ahogy a görög kormány helytállóan megjegyzi – a részvételi jogaikat gyakorolhatnák abból a célból is, hogy világos iránymutatásokat érvényesítsenek a műsorok kialakításával kapcsolatban. E tekintetben a televíziócsatorna munkatársaira érvényes magatartási kódex kidolgozására lehetne gondolni, amely azokat bizonyos alkotmányos rangú, jogilag védett érdekek tiszteletben tartására kötelezné, mint az egyéni személyiségi jog, valamint a családi élet és a magánélet védelme. Ha megkövetelnék az ügyvezető testülettől, hogy a társaság tulajdonában álló televíziócsatorna a munkatársaival együtt betartson bizonyos etikai előírásokat, mindenképpen csökkenthetné a jogsértések kockázatát.

95. Ez ugyan több részvényes koncentrált cselekvését feltételezné, sőt a közgyűlésnek is határoznia kellene erről. A közgyűlés összehívásához és a napirend megállapításának indítványozásához való jog a tagállamok társasági jogrendjei szerint azonban rendszerint attól függ, hogy az érintett részvényeseknek a társaság jegyzett tőkéjében fennálló részesedése elér-e egy bizonyos százalékos arányt. A 2157/2001 rendelet 55. cikkének (1) bekezdése szerint ez a részesedés az európai részvénytársaság esetében legalább 10%. Még ha azonban túl is lépnék ezt a küszöböt, akkor is kétséges lenne, hogy a megfelelő megelőző intézkedés képes teljesen kizárni a televíziócsatorna egyes munkatársainak jogsértését.

96. Valamely intézkedés alkalmasságának vizsgálata során azonban annak van jelentősége, hogy az intézkedés okozati és valószínűségi szempontból a tagállam által szándékozott irányba tudja-e terelni az események menetét, miközben a tagállamoknak valamennyi mozgásteret kell engedni a valószínűsítésre. Ezért a tagállami intézkedést csak akkor lehetne alkalmatlannak minősíteni, ha nem gyakorolna hatást az elérni kívánt célra[92]. Véleményem szerint azok a jogalkotói megfontolások, amelyeken a vita tárgyát képező nemzeti rendelkezés alapul, inkább elméleti jellegűnek bizonyulnak. Jóllehet a pénzbírság kilátásba helyezése arra késztethetné a részvényeseket, hogy megelőző intézkedéseket tegyenek a jogsértések megakadályozása érdekében. Ez azonban nem tudja teljesen kizárni az ilyen jogsértéseket. Mindazonáltal elfogadható az ilyen rendelkezés alkalmassága az egyéni személyiségi jog, valamint a családi élet és a magánélet védelmére annyiban, amennyiben e jogilag védett érdekek védelmét bizonyosan előmozdítja.

92 – Ebben az értelemben Schroeder, W., *EUV/EGV – Kommentar* (kiadó: Rudolf Streinz), EK 30. cikk, 52. cikk, 476. o.

Szükségesség

97. Az arányosság elve továbbá megköveteli, hogy a kevésbé kényszerítő intézkedéshez folyamodjanak, amennyiben több megfelelő intézkedés kínálkozik[93].

98. A médiaágazatban a pénzbírság kiszabása melletti vagylagos intézkedésként – ahogy a görög kormány a tárgyaláson helytállóan kifejtette – a televíziócsatorna műsorszolgáltatási engedélyének az illetékes médiafelügyeleti hatóság általi megvonása jöhetne szóba. Mindazonáltal a sugárzási engedély megvonása a legsúlyosabb szankciónak minősül a médiaágazatban[94], főképp, hogy összekapcsolódik a televíziós tevékenység tilalmával[95]. Ehhez képest az egyszeri pénzbírság a törvényi rendelkezések és az etikai szabályok esetleges megsértése esetén egyértelműen kevésbé kényszerítő intézkedésnek minősül.

99. Mindazonáltal felmerül a kérdés, hogy elképzelhető-e az ilyen típusú szankción belül is kevésbé kényszerítő rendelkezés.

100. A kizárólag a részvénytársaságot sújtó pénzbírság kilátásba helyezése – a felelősségkorlát áttörése nélkül – elvileg szintén alkalmas lenne arra, hogy a társaságot a televíziócsatornák működését szabályozó rendelkezések és etikai szabályok tiszteletben tartására késztessék. Kérdéses azonban, hogy ez ugyanolyan visszatartó hatású lenne-e, főképp, hogy csupán anyagi veszteséggel járna a társaság számára. A társaság az anyagi helyzetétől függően elviselhetné ezt a veszteséget anélkül, hogy a magatartását lényegesen meg kellene változtatnia. Az ilyen szankció hatását nem lehetne teljes bizonyossággal megjósolni. Egyértelműen más a helyzet a társaság tagjának egyetemleges felelőssége esetén, amikor

93 – Lásd többek között a 137/85. sz., Maizena és társai ügyben 1987. november 18-án hozott ítélet (EBHT 1987., 4587. o.) 15. pontját; a C-339/92. sz. ADM Ölmühlen ügyben 1993. december 7-én hozott ítélet (EBHT 1993., I-6473. o.) 15. pontját; a C-210/00. sz. Käserei Champignon Hofmeister ügyben 2002. július 11-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-6453. o.) 59. pontját; a C-310/04. sz., Spanyolország kontra Tanács ügyben 2006. szeptember 7-én hozott ítélet (EBHT 2006., I-7285. o.) 97. pontját és a C-380/03. sz., Németország kontra Parlament és Tanács ügyben 2006. december 12-én hozott ítélet (EBHT 2006., I-11573. o.) 144. pontját.

94 – A médiatörvények minden államban különbözőek. Mindazonáltal e törvények számos tekintetben azonosságot mutatnak. A sugárzási engedély visszavonását legszigorúbb szankcióként rendszerint csak ismételt esetben rendelik el. Az első jogsértés esetén azt elsősorban csak kilátásba helyezik. Az engedély visszavonása mellett az engedély átmeneti felfüggesztése vagy utólagos kikötések előírása is tekintetbe jön. Egyes médiatörvények biztosítják a magánrádiók felügyeletét ellátó médiahatóságok számára azt a lehetőséget, hogy pénzbírságot szabjanak ki (lásd Kühn, F., *Rundfunkrecht in Indien und Deutschland*, Berlin 2006., 208. o.; Bayer, J./Ricke, T., „Die Medienaufsicht in Ungarn", *Medien und Recht International*, 2009., 32. és azt követő oldal; Kieserling, H., *Das Fernsehrecht Spaniens*, Frankfurt am Main 2002., 159. o.; Ruhle, E.-O./Freund, N./Kronegger, D./Schwarz, M., *Das neue österreichische Telekommunikations- und Rundfunkrecht*, Wien 2004., 268. o.).

95 – Másfelől ennek emberi jogi következményei vannak, mindenekelőtt a médiaszabadság tiszteletben tartása tekintetében. Az EJEE 10. cikke (1) bekezdésének harmadik mondata ugyan lehetőséget ad az egyezményben részt vevő államok számára, hogy engedélyezési kötelezettséget írjanak elő annak érdekében, hogy például ilyen módon ellenőrizzék területükön a rádiót és a televíziót. Az engedélyeket és más korlátozásokat azonban a (2) bekezdésben meghatározott követelmények alapján kell megítélni. E rendelkezés kimondja, hogy a média sokszínűsége bizonyos törvényben meghatározott alakszerűségeknek, feltételeknek, korlátozásoknak vagy szankcióknak vethető alá, amelyek szükséges intézkedéseknek minősülnek egy demokratikus társadalomban a nemzetbiztonság, a területi sértetlenség, a közbiztonság, a zavargás vagy bűnözés megelőzése, a közegészség vagy az erkölcsök védelme, mások jóhírneve vagy jogai védelme, a bizalmas értesülés közlésének megakadályozása, vagy a bíróságok tekintélyének és pártatlanságának fenntartása céljából.

minden egyes személy egyedül, a teljes vagyonával felel. Ilyen esetben a tag már inkább hajlandó lenne tenni valamit a felelősség elkerülése érdekében. E tekintetben nem lehet a két megközelítést egyformán hatékonynak tekinteni.

101. Inkább egy differenciált megközelítésre kell gondolni, amely lehetőleg figyelembe veszi az egyedi eset körülményeit. Eszerint például csak annak a részvényesnek a felelősségét lehetne előírni, akinek valamely konkrét jogsértés felróható. Arra a tényre tekintettel, hogy a pénzbírságot szankciónak kell minősíteni, ez szükségszerűen az érintett személy felróható jogellenes magatartását feltételezi. Megfelelő módosítással meg lehetne akadályozni, hogy olyan részvényeseket büntessenek, akiknek adott körülmények között ugyan szándékukban áll, azonban nem képesek arra, hogy egyedül vagy együttes kezdeményezéssel közrehassanak a jogsértés felszámolásában. A jelenleg hatályos rendelkezés ugyanis széles alkalmazási köre miatt éppen e részvényesekre is kiterjed. A differenciáltabb megközelítés nem csak kevésbé korlátozná a letelepedés szabadságát, hanem a jelenlegivel azonos hatást érne el. E rendelkezés pontos megfogalmazása a nemzeti jogalkotó hatáskörébe tartozik.

102. A vita tárgyát képező nemzeti rendelkezés tehát nem tekinthető szükségesnek a kitűzött cél eléréséhez.

Arányosság

103. Végül a kiszabott terheknek arányban kell állniuk az elérni kívánt céllal[96].

104. Az olyan alkotmányos rangú, jogilag védett érdekek védelmével összefüggésben, mint az egyéni személyiségi jog, valamint a családi élet és a magánélet, véleményem szerint ajánlatos ugyan a nemzeti jogalkotó számára bizonyos szabályozási mozgásteret biztosítani[97]. Ez a szabályozási mozgástér mindazonáltal nem terjedhet odáig, hogy a részvényeseket felelőssé tegyék nekik fel nem róható jogsértésekért. Ezenkívül az ilyen jogsértések a társaság és a televíziócsatorna sajátos szerkezete miatt nem zárhatók ki teljesen. Ebben az esetben tehát a letelepedés szabadságát erősebben korlátozzák, mint amennyire a fent említett jogilag védett érdekek védelméhez feltétlenül szükséges.

105. Amennyiben feltételezhetjük, hogy a vita tárgyát képező nemzeti rendelkezés célja lényegében az, hogy a részvényeseket megelőző intézkedések elfogadására ösztönözze, ésszerűbb lenne kizárólag azokat a

96 – Lásd többek között a 93. lábjegyzetben hivatkozott Maizena és társai ügyben hozott ítélet 15. pontját; a 93. lábjegyzetben hivatkozott ADM Ölmühlen ügyben hozott ítélet 15. pontját; a 93. lábjegyzetben hivatkozott Käserei Champignon Hofmeister ügyben hozott ítélet 59. pontját; a 93. lábjegyzetben hivatkozott Spanyolország kontra Tanács ügyben hozott ítélet 97. pontját, valamint a 93. lábjegyzetben hivatkozott Németország kontra Parlament és Tanács ügyben hozott ítélet 144. pontját.

97 – A Bíróság azzal az indokolással biztosított mérlegelési mozgásteret a tagállamoknak az alapvető szabadságok megsértésének felszámolására alkalmas intézkedések megválasztása során, hogy a tagállamok kizárólagos hatáskörrel rendelkeznek a közbiztonság és a közrend fenntartása tekintetében (lásd a C-265/95. sz., Bizottság kontra Franciaország ügyben 1997. december 9-én hozott ítélet [EBHT 1997., I-6959. o.] 33. pontját).

részvényeseket felelőssé tenni, amelyek nem csak a társaságra gyakorolnak irányítást biztosító befolyást, hanem annak ügyvezető testületére, és ezzel közvetve magának a csatornának a döntéshozóira is. Ez aligha érvényes a társasági tőkében fennálló csupán 2,5%-os részesedésre. Ahogy fent kifejtettem, már az is kérdéses, hogy a társaság egyes tagjai egyedül képesek-e intézkedéseket hozni annak érdekében, hogy felszámolják a televíziócsatornák működését szabályozó rendelkezések és etikai szabályok megsértését.

106. Ennélfogva a részvényesekkel szemben kiszabott terhek nem állnak arányban az elérni kívánt céllal.

107. A fentiek alapján arra a következtetésre jutok, hogy a vita tárgyát képező nemzeti rendelkezés nem tekinthető arányosnak. Az a letelepedési szabadság mint alapvető szabadság, valamint a magánélet és a családi élet tiszteletben tartásához való alapvető jog közötti olyan mérlegelésen alapul, amely nem felel meg a közösségi jognak.

iv) Közbenső következtetés

108. Összefoglalásképpen megállapítható, hogy az olyan nemzeti rendelkezés, mint a 2328/1995 törvény 4. cikkének (3) bekezdése, ellentétes az EK 43. cikkel és az EK 48. cikkel.

c) A tőke szabad mozgása

i) Az EK 56. cikk alkalmazhatósága

109. A következőkben a Szerződésnek a tőke szabad mozgására vonatkozó rendelkezéseivel való összeegyeztethetőség kérdésére csak annyiban kell kitérni, amennyiben a vita tárgyát képező nemzeti rendelkezés a Szerződés e rendelkezéseire tekintettel önálló korlátozásokat tartalmazhat, és a Szerződésnek a letelepedés szabadságára vonatkozó rendelkezései nem relevánsak[98].

110. Tekintettel a jelen indítvány 63–66. pontjában foglalt, az EK 43. cikk és az EK 48. cikk hatályával kapcsolatos fejtegetéseimre, az EK 56. cikk alapján történő vizsgálat csak azon tagok tekintetében szükséges, amelyek ugyan a társasági tőke több, mint 2,5%-ával rendelkeznek, azonban mégsem rendelkeznek olyan részesedéssel, amely lehetővé tenné számukra, hogy irányítást biztosító befolyást gyakoroljanak e társaság döntéseire, és meghatározzák annak tevékenységét[99].

98 – A 45. lábjegyzetben hivatkozott X és Y ügyben hozott ítélet 66. pontja.

99 – Lásd a 45. lábjegyzetben hivatkozott X és Y ügyben hozott ítélet 68. pontját és a 45. lábjegyzetben hivatkozott Bizottság kontra Spanyolország ügyben hozott ítélet 35–39. pontját.

ii) A tőke szabad mozgásának korlátozása

111. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint[100] az EK 56. cikk (1) bekezdése általánosságban tiltja a tagállamok közötti tőkemozgásra vonatkozó korlátozásokat.

annak általános ügyvitelében és irányításában való tényleges részvételre lehetőséget nyújtó részvények birtoklása révén történő részesedés formájában megvalósuló közvetlen befektetések (ún. közvetlen befektetések), valamint a tőkepiaci értékpapírok egyedül pénzügyi befektetési célzattal, a vállalkozás általános ügyvitele és irányítása befolyásolásának szándéka nélkül történő megszerzése (ún. portfólióbefektetések)[102].

– Az EK 56. cikk mint a korlátozás átfogó tilalma

112. Mivel az EK 56. cikk (1) bekezdése szerinti „tőkemozgások" fogalmának meghatározása hiányzik a Szerződésből, a Bíróság előzőleg a Szerződés (Amszterdami Szerződés által hatályon kívül helyezett) 67. cikkének végrehajtásáról szóló, 1988. június 24-i 88/361/EGK tanácsi irányelvhez[101] mellékletként fűzött nómenklatúrának jelzésértéket tulajdonított. Ennélfogva az EK 56. cikk (1) bekezdése szerinti tőkemozgásoknak minősülnek különösen a valamely vállalkozásban az

113. E két befektetési formát illetően a Bíróság megállapította, hogy az EK 56. cikk (1) bekezdése szerinti „korlátozásnak" kell minősíteni azon nemzeti rendelkezéseket, amelyek megakadályozhatják vagy korlátozhatják az érintett vállalkozások részvényeinek megszerzését, vagy más tagállamok befektetőit visszatarthatják attól, hogy azok tőkéjébe befektessenek[103].

100 – Lásd többek között a 45. lábjegyzetben hivatkozott Bizottság kontra Németország ügyben hozott ítélet 17. pontját; a C-282/04. és C-283/04. sz., Bizottság kontra Hollandia egyesített ügyekben 2006. szeptember 28-án hozott ítélet (EBHT 2006., I-9141. o.) 18. pontját; a 66. lábjegyzetben hivatkozott Bizottság kontra Egyesült Királyság ügyben hozott ítélet 38. és 43. pontját; a C-483/99. sz., Bizottság kontra Franciaország ügyben 2002. június 4-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-4781. o.) 35. és 40. pontját. Egyébként ugyanez kellene, hogy érvényes legyen az EGT-Megállapodás 40. cikkére, amely tartalmilag megfelel az EK 56. cikknek. Ahogy az EFTA-Bíróság az E-1/04. sz. Fokus Bank ügyben 2004. november 23-án hozott ítéletének (ECR 2004., 11. o.) 22. és 23. pontjában a Bíróság C-452/01. sz., Ospelt és Schlössle Weissenberg ügyben 2003. szeptember 23-án hozott ítéletének (EBHT 2003., I-9743. o.) 28. pontjára és Jacobs főtanácsnok ugyanebben az ügyben 2003. április 10-én ismertetett indítványának 72. és 73. pontjára való utalással megállapította, a tőke szabad mozgására vonatkozó rendelkezések az EK-Szerződésben és az EGT-Megállapodásban lényegében azonosak.

101 – HL L 178., 5. o.; magyar nyelvű különkiadás 10. fejezet, 1. kötet, 10. o.

102 – Lásd ebben az értelemben a C-222/97. sz., Trummer és Mayer ügyben 1999. március 16-án hozott ítélet (EBHT 1999., I-1661. o.) 21. pontját; a 100. lábjegyzetben hivatkozott Bizottság kontra Franciaország ügyben hozott ítélet 36. és 37. pontját; a 66. lábjegyzetben hivatkozott Bizottság kontra Egyesült Királyság ügyben hozott ítélet 39. és 40. pontját, valamint a 100. lábjegyzetben hivatkozott Bizottság kontra Hollandia egyesített ügyekben hozott ítélet 19. pontját.

103 – Lásd ebben az értelemben a C-367/98. sz., Bizottság kontra Portugália ügyben 2002. június 4-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-4731. o.) 45. pontját; a 100. lábjegyzetben hivatkozott Bizottság kontra Franciaország ügyben hozott ítélet 41. pontját; a C-174/04. sz., Bizottság kontra Olaszország ügyben 2005. június 2-án hozott ítélet (EBHT 2005., I-4933. o.) 30. és 31. pontját; a C-265/04. sz. Bouanich-ügyben 2006. január 19-én hozott ítélet (EBHT 2006., I-923. o.) 34. és 35. pontját; a 100. lábjegyzetben hivatkozott Bizottság kontra Hollandia egyesített ügyekben hozott ítélet 20. pontját, valamint a 45. lábjegyzetben hivatkozott Bizottság kontra Németország ügyben hozott ítélet 19. pontját.

114. Ahogy már kifejtettem[104], a tag személyes felelősségének kockázata visszatartó hatást gyakorolhat a lehetséges befektetőkre, főképp, hogy az ilyen társaságban fennálló részesedés olyan további anyagi kockázattal jár, amely meghaladja a szokásos üzleti kockázatot. Ebben az összefüggésben ismételten utalni kell a kérdést előterjesztő bíróság azon megállapításaira, miszerint a felelősségnek a tagokra való kiterjesztése – ahogy az alapügy felperesének esetében is történt – kevésbé vonzóvá teszi az ilyen társaságok részvényeinek megvásárlását is.

115. A Bíróság által eddig képviselt tág fogalom-meghatározás szerint az EK 56. cikk (1) bekezdése szerinti korlátozás fennállására a jelen ügyben igenlő választ kellene adni.

konvergenciájára tekintettel ezért mindenképpen elképzelhető lenne a korlátozás tilalmának teleologikus körülhatárolását a tőke szabad mozgása tekintetében is elvégezni, és megfelelően különbséget tenni aszerint, hogy a vonatkozó nemzeti rendelkezés „különös betelepülési akadályokat" létesít-e, vagy csupán „helyben alkalmazandó feltételeket" határoz meg. A két alapvető szabadság különböző értelmezése szükségszerűen értékelési ellentmondást eredményezne a nagy- és kisrészvényesek kezelése során: míg a nagyrészvényeseknek megtiltanák a letelepedési szabadságra való hivatkozást, a kisrészvényesek felléphetnének a vita tárgyát képező nemzeti rendelkezéssel szemben azzal az indokkal, hogy fennáll a szabad tőkemozgás korlátozása. Ha a nagyrészvényesek nem alapíthatják az alapvető szabadságokra a helyben alkalmazandó feltételek közelítéséhez való jogot[106], ez már csak azért sem lehetséges a kisrészvényesek számára. Ezenkívül semmi sem indokolja az eltérő kezelést, mivel a részvényesek mindkét csoportja ugyanabban a helyzetben van.

– A korlátozási tilalom teleologikus körülhatárolásának lehetősége

116. A Bíróság az eddigi ítélkezési gyakorlatában – ahogy a szolgáltatásnyújtás szabadságával összefüggésben is – a korlátozási tilalom teleologikus körülhatárolásának lehetőségére a tőke szabad mozgása tekintetében is utalt[105]. Az alapvető szabadságok legmesszemenőbb

117. Magát a vita tárgyát képező nemzeti rendelkezést illetően meg kell állapítani, hogy az önmagában nem korlátozza a részvényesek azon lehetőségét, hogy társasági részesedést szerezzenek annak érdekében, hogy olyan, tartós és közvetlen gazdasági kapcsolatot alakítsanak ki vagy tartsanak fenn a társasággal, amely lehetővé teszik

104 – Lásd a jelen indítvány 68. pontját.

105 – Lásd a jelen indítvány 66. pontját.

106 – A jelen indítvány 74. pontjában a letelepedés szabadságával összefüggésben kifejtettem, hogy a gazdasági szereplők nem használhatják ezt az alapvető szabadságot annak eszközéül, hogy megváltoztassák a székhelyükre vonatkozó helyi feltételeket a nemzeti versenytársakkal szemben. Ez szükségképpen vonatkozik a tőke szabad mozgására is.

számukra, hogy hatékonyan részt vegyenek annak ügyvezetésében vagy ellenőrzésében. A rendelkezés ugyanis nem állít sem jogi, sem gyakorlati akadályokat a közvetlen befektetések beáramlásának útjába. Nem tartalmaz különös szabályozást a görög médiaágazatban működő társaságokba való befektetések típusát és módjait illetően sem. A fenti fejtegetéseimnek[107] megfelelően a vitatott nemzeti rendelkezés inkább a „helyben alkalmazandó feltételek" csoportjába sorolható, amelyeket – amennyiben elfogadjuk a szűkítő teleologikus értelmezést – nem lehet az EK 56. cikk (1) bekezdése szerinti korlátozásként értelmezni.

iii) Igazolás

– Az alapvető jogok védelme mint jogos érdek

120. Amennyiben a vita tárgyát képező nemzeti rendelkezés célja a magánélet tiszteletben tartásához való alapvető jog védelme, az az uniós jogrend által elismert és így olyan legitim célkitűzést követ, amely főszabály szerint igazolhat valamely korlátozást[109].

118. Ahogy már kifejtettem[108], eddig azonban – egyedi esetektől eltekintve – nincsenek arra utaló jelek, hogy a Bíróság kész lenne feladni a korlátozás fogalmának eddigi kiterjesztő értelmezését. Erre tekintettel a következő megfontolások a korlátozás átfogó tilalmának koncepcióján alapulnak.

– Arányossági vizsgálat

121. Amennyiben e rendelkezés szerint azok a tagok is felelősséggel tartoznak, amelyek nem gyakorolnak irányítást biztosító befolyást a társaság döntéseire, e rendelkezés bizonyosan alkalmatlan a fent említett jogilag védett érdekek védelmére, főképp, hogy a társasági tagok e csoportja keveset tud tenni annak érdekében, hogy felszámolja a televíziócsatornák működését szabályozó rendelkezések és etikai szabályok megsértését.

119. A tőke szabad mozgásának korlátozása tehát fennáll. Vizsgálni kell továbbá, hogy e korlátozás igazolható-e, és hogy megállja-e a helyét az arányossági vizsgálaton.

107 – Lásd a jelen indítvány 76. pontját.

108 – Lásd a jelen indítvány 78. pontját.

109 – Lásd a jelen indítvány 85. pontját.

122. A tagok jelen ügyben érintett csoportjának felelőssége szintén szükségtelennek minősül tekintettel arra a körülményre, hogy elképzelhetők olyan, kevésbé mélyreható intézkedések, amelyektől ugyanaz az eredmény várható, mindenekelőtt azoknak a tagoknak a felelőssége, akik ténylegesen hatást gyakorolnak a társaság ügyvezető testületére, illetve a televíziócsatorna döntési folyamataira, vagy akiknek valamely jogsértés ténylegesen felróható.

123. A letelepedési szabadság korlátozásával összefüggésben kifejezésre juttatott aggályok még inkább érvényesek a tőke szabad mozgása tekintetében. Ezen alapvető szabadság korlátozása – anélkül, hogy az az alapvető jog védelme szempontjából előnyös lenne – nem felel meg az arányosság követelményének. A tőke szabad mozgása ugyanis kizárólag azokat a tagokat védi, amelyek nem képesek irányítást biztosító befolyást gyakorolni a társaság döntéseire és meghatározni annak tevékenységét. Az a körülmény, hogy mégis kiszabható velük szemben pénzbírság, ezen alapvető szabadság aránytalan korlátozásának bizonyul.

124. A vita tárgyát képező nemzeti rendelkezés tehát összességében aránytalannak tekinthető. Az a tőke szabad mozgása mint alapvető szabadság, valamint a magánélet és a családi élet tiszteletben tartásához való alapvető jog közötti olyan mérlegelésen alapul, amely nem felel meg a közösségi jognak.

iv) Közbenső következtetés

125. Összefoglalásképpen megállapítható, hogy az olyan nemzeti rendelkezés, mint a 2328/1995 törvény 4. cikkének (3) bekezdése, ellentétes az EK 56. cikk (1) bekezdésével.

VII – Végkövetkeztetések

126. A fenti megfontolásokra tekintettel azt indítványozom, hogy a Bíróság a Symvoulio tis Epikrateias előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseire a következő választ adja:

„1) Az olyan nemzeti rendelkezés, mint a 2328/1995 törvény 4. cikkének (3) bekezdése, amely szerint az ugyanezen cikk előző bekezdéseiben a televíziócsatornák működését szabályozó rendelkezések és etikai szabályok megsértésének esetére előírt pénzbírságok nem csak a televíziócsatorna-alapítási és műsorszolgáltatási engedéllyel rendelkező társasággal, hanem egyetemlegesen valamennyi, a részvények 2,5%-ot meghaladó hányadával rendelkező részvényessel szemben is kiszabhatók, nem ellentétes az egész Közösségre kiterjedő egységes biztosítékok kialakítása érdekében a tagállamok által a társasági tagok és harmadik személyek érdekei védelmében a Szerződés 58. cikkének (2) bekezdése szerinti társaságoknak előírt biztosítékok összehangolásáról szóló, 1968. március 9-i 68/151/EGK első tanácsi irányelvvel.

2) Ezzel szemben az 1. pontban ismertetett nemzeti rendelkezés ellentétes az EK 43. cikkel, az EK 48. cikkel és az EK 56. cikkel.”